

کتاب اوزرینہ

Ketabton.com

عبدالغفور لہوال

پیلیزه

د هېلمند (۱) پر غاړه ناست یم ، سیند بهیږي
د بابا له لور و غرونو را خوځیږي
غاړې غاړې د هامون تر اېلېندونو
په خپو وایي کیسې د تاریخونو
خه رازونه د طبیعت له کتابونو
یه هېلمنده! یه خپانده مسته سینده!
تا نه اورم ، غلي غلي راته ښایې
زما د تللیو زمانو ورک پرتمونه
ستا بهیر کې راروان په غورځنگونو
ستا خپو کې ، د نیکونو حسرتونه
یه هېلمنده! یه سرکشه مسته سینده!
لا به څومره ازموېې ته ازادې مو
ستا په څېر زموږ پراخه حوصلې دي
چې مو څومره ډوبوې لا نه ډوبیږو
چې مو څومره کړوې هومره پخپرو

ستا په څپر مو غورځنگونه مست څپانده
ستا پرځنډو مو جنډې دي لا رپانده
مور هماغه يو، چې وو او لا به پايو
تا به څښو، لا به مستيرو تا به ستايو
زه دې اورم، چې څپو کې راته وايې
حماسې زما د نیکونو، د ساکانو (۲)
زه دې وينم چې لا مست يې هم څپانده
خاطرو کې د پېړيو ځې بهانده
درته غور يم راته وايه راته وايه!
د نیکونو پرتمونه راته بنايه، راته بنايه!

لومړی سرود

د هېلمند د څپو خوږ وږم لگيري
د گز څنې له اوبو سره نخيري
لوی زرنګ (۳) د پسرلي د کور مېلمه شو

جوړه سپينې بتې کڅ سره تاوېږي
سرکال ډېرې اوبه راغلې په هېلمند کې
د بابا پر څوکو ډېرې واورې شوي
د سيند غاړې ته د شنو باغونو منځ کې
د سپرو سپاهيانو ډله راروانه
د اسونو تر شا دوږې پورته کيږي
سپاره راغلل د هېلمند سلام يې وکړ
د سيند غاړه کې خواره وراه راتاو شول
د تاهيس ماساد (۴) مزدک ته لږ ورڅېرمه
هغه ځای چې د سيندونو اروا گرځي
هر سهار، چې په کې لامبي هاپي (۵) نېکلې
د اسمان زر فروهرې (۶) په کې ستايي
د ساکي تير د سوبو عظمتونه .
د سپاهيانو مشرغږ وکړ سپروته
له مزدکه گرد راتاو شئ، نيزه والو
خادمان دې د سيند غاړه کړي گلپوښه
دهوما (۷) څلوېښت ځمونه دلته راوړئ
سبا ورځ سپېڅلې ورځ د دغه کال ده
گيښ وخته چې لا لمر نه وي ختلی
چې لا بتې د سيند غاړه کې تاوېږي
د ساکانو د دربار سپاهيان به راشي
لمر خاته به د دعا رسم پرځای شي
د ساکانو ملکه، هغه اغلې
چې لښکر يې د اويا زره سپرو دی
هغه پېغله چې لمسی د تايمرېس (۸) ده
زموږ ستره ملکه نېکلې زرینه

لمرځاته به د دعا رسم پرځای کړي
د سپېڅلي هېلمند څو پستې څپې به
د هغې د قدمونو درشل ښکل کړي
سبالويه ورځ ده، ټول زرنگ په تمه
د هېلمند برکتونه دې مدام وي
د زرینې ملکې د تاج ځلا ته
د لمر، ستوریو او سپوږمې دې پرې سلام وي.

دويم سرود

د سهار د وروستي ستوري څلا درومي
سباوون پر اسمان سپينه کرينه کاري
ستر هېلمند د زمانې په څپر روان دی
چېرته غلی، چېرته مست او خروشان دی
لوی مزدک ته د تاهيس ماساد ورڅېرمه
ډېر وگړي راټول شوي دي دعا ته
څه سپين ږيري، څه مېرمنې، څه ځوانان دي
درباريان کتار کتار ولاړ پر لاره
په پيره ولاړ سپاهيان دي نيزه واله
د ساکي ټبر مشران بر سر ولاړ دي
څوک راغلي د پامير له سردرو دي
څه د سترې باکتريا (۹) له زاړه ښاره
څه مشران له هيندوکڅه (۱۰) را اوښتي
له باگرام ، ناگرويهار (۱۱) اوکابورا (۱۲) نه
د سيند غاړه نن سهار داسې رنگينه
لکه گډ شي سبزه زار له لاله زاره
ټول په تمه دي د ځوانې ټولواکمنې
هغه ښکلې، د ساکي ټبر ملکه
د زرينې د کوکب اواز شو پورته
لوی ډولونه په غربا شول چېرې لرې
تورومونو غاړې واپستې هوا ته
د چنچيو سپل شو پورته له باغونو
سپينې بټې د سيند غاړې ته شوې غلې
د اسونو شيشنهار شو په ميدان کې

گوربتان جوړه راتاو شول په اسمان کې
روان تخت دی پر اوږو د غلامانو
لس کنیزې ورسې دي سینگار کړې
سل ساتونکي سپین اسونه ترې چاپېره
راروان د هېلمند غاړې ته کوکب دی
د روان تخت پر سر ناسته ملکه ده
شنه بخمل باندې د تخت داسې ښکارېږي
لکه سپینه سپوږمۍ هسکه پر شنه څوکه
زرین تاج یې جوغه دار پر سر ولاړ دی
هسکه غاړه یې د سپینې قو تمثال دی
درباریان لاس پر نامه ورته ولاړ دي
د زرینې تخت روان په دېده دی
نیزه وال سپاهیان ولاړ دي لکه پږې
لښکر ټول ورته ولاړ په تلوسه دی
لا لمر څرک نه دی وهلی، خو رڼا ده
غلی شور د هېرمند خوږ په غوږ لگېږي
د مرغیو شورماشور راځی له ونو
د سهار وږمه پسته پسته چلېږي
ترومونو غاړې هسکې کړې نوا ته
د ډولونو غږبهار اورېدل کېږي
ملکه له تخته کوزه په غرور شوه
د سیند غاړې ته یې واخیستل گامونه
د سهار پستو وږمو یې جامې ښکل کړې
زرین تاج لاندې یې زلفې په نخا شوې
تورې سترگې یې څپو سره په جنگ وې
د سیند غاړې ته ورکوزه شوه اوبو ته

د اوبو پستو څپو يې پښې ښکل کړې
د هېلمند اوبه يې لاس کې کړې راپورته
بيا يې وشيندلې خواته د باغونو
د خوږې هوا ژوره ساه يې کش کړه
ملکې کړې سترگې پټې ، مخ اسمان ته
د سرو شونډو په مکيز يې کوم څه وويل
د خپل تخت خوا ته ستنه په ناز ادا شوه
د مزدک د دروازې د دالان مخ ته
د هوما څلوېښت ځمونه کتار ايښي
هر يو ځم سره يوه ساقې ولاړه
سور دسمال د ملکې لاس کې ښکاره شو
او څلوېښت جامونه ډک شول له ځمونو
تورومونو کړې غرانگې په هوا کې
د ډولونو غربهار ورسره مل شو
ملکې يوه د سر کوپړۍ (۱۳) کړه پورته
د پارتیانو د پاچا د سر کوپړۍ وه
شوې روانې جام په لاس ښکلې ساقیانې
په خرام خرام نږدې شوې ملکې ته
هر يوې خپل جام خالي کړ په کوپړۍ کې
ملکې په دواړو لاسو وه نيولې
کوپړۍ ډکه له څلوېښت جامه هوما شوه
ملکه شوه بيا روانه د سيند خواته
په اوبو کې کوزېدله کوزېدله
سپين کميس يې د سپين گل په څېر چترۍ شو
په اوبو کې ملکه داسې ښکاره شوه
لکه سپينه قو چې گډه په اوبو شي

لکه سپين سوسن چې وناڅي څپو کې
لکه سپينه سپوږمۍ ځل وکړي اسمان کې
په اوبو کې يې تصوير کړۍ کړۍ شو
د هېلمند غېږ کې هوسا روح د شهۍ شو
چې اوبه يې زنگو نه شوې ورپورته
د کوپړۍ شراب يې تويې کړل په سيند کې
مخ اسمان ته په لوړ غږ يې دعا پيل کړه :
د تاهيس ماساد په روح يې کړه قبوله
ستر هېلمنده ! د ساکانو دا دعا ده
ستا څپې دې تر ابدې وي روانې
ستا له شوره مو دې ژوند اخلي خوندونه
د بابا څوکې له واورو تشې مه شه
ستا ناوونه په مستۍ تل بهاند اوسه
د ساکانو د ټير سپېڅليه سينده
زموږ د تندې د خړوب اسماني جامه
پرتا وياړو ، کروندو ته اوبه راکړه
کب نيونکيو ته پريمانه کبان راوړه
زر مينځونکيو ته د زرو ذرې ورکړه
د باغونو د بدن د ژوند چينه شه
په ويالو کې ور بهيره تر هرکلي
او د ژرندو پر مېچنو ورشېوه سه
فروهرې د اسمان په تاكې لامبي
وچو دښتو ته د ژوند روح روان شه
دا شراب ! دغه هوما ! زموږه نذر
ستا رگونو کې زموږ د دعا نښه
د ساکانو اووه ټيره راټول شوي

که (تیشخولي) (۱۴) که (کڅوال) (۱۵) که (هومایي) (۱۶) دي
(ماساگیت) (۱۷) هم (اسپه یان) (۱۸) هم (دهاوي) (۱۹) دي
ورسره دي د (کاسیانو) (۲۰) لوی مشران هم .

دلته ټول نن راټول شوي او تا ستایي
اوو ټبرو نه څلوېښت مشران راغلي
ستر هېلمنده! ستا تر څنگه راټول شوي
د هر مشر په نامه مو یو ځم ایښی
له هرځم نه مو سپېڅلي هوما راوړه
چې یې نذر کړو دا ستا بهاندې غېر ته
د ساکانو د ها ستر دوښمن کوپړی کې
چې پر مور یې ستا اوبه هم پېرزو نه وې .
د پارتیانو د پاچا د سرکوپړی مو
د هوما له څلوېښت جامه کره راډکه
ستا اوبو ته مو ښلي مست هوما دي
چې تا مست کړي، په څپو شې، په غورځنگ شې
د پارتیانو د پاچا کوپړی ده ښه
چې مور ټول سره یو لاس یو او یو زړه یو
نن جوړیږي د ساکي ټبر ټولنه
نن مزدک دیوه نوي پیل شاهد دی
نن هېلمند دیوه لوی تړون قاصد دی.

درېيم سرود

د مزدک تر څنگ راتول څلوېښت مشران شول
څه مشران هم د ملکې له درباره
ملکه ده راروانه له کېږدې نه
واه! په نويو اسماني جامو کې راغله
د بڼايست پرنیاني جامو کې راغله
د ساکي ټبر مشران کتار ولاړ دي
د بڼايسته زرينې امر ته تيار دي
ملکه پر خپل دريځ ور وختله
مخامخ څه په وقار گوري لښکر ته
د څلوېښت مشرانو خپل ته يې خطاب دی
د ملکې د وينا يو نوی باب دی :
((د ساکي ټبر مشرانو سترې مه شئ
خدای مو راوله د ستر هېلمند درگاه ته
لوی زرنګ مو هرکلي ته سترګې ايښي
زمانې مو د جنگونو تر شا پريښي
نن راتول پر يو ټغر پر يوه غولي
د ساکي خپلخانو جوړه ده ټولنه
تر دعا وروسته مو نن سره جرګه ده
پراوېو د ستر هېلمند مو مرکه ده
د ساکانو لوی هېواد به نن بنياد شي
داووه گونو خپلخانو به پرې زړه بنياد شي
له هامونه تر کاسغر او امو روده
له باختره تر باگرام او تر کابله

سر له ننه به دا ټول د ساک هېواد وي
له پاميره رانيولې تر زابله
سر له ننه زموږ وطن لوی ساکستان (۲۱) دی
د ارين د لوی کاله پر زړه ودان دی
د ساکي ټبر اووه لويې پښې دي
د ساکي ټولنې خویندې خپلخانې دي
که زرنګ دی او که بُست (۲۲) زموږ دوه سترګې
زموږ له سوبو په پارتيانو زلزلې دي
تاسو ټول څلوپښت مشران زموږ ښاغلي
د ساکانو د ټبر د سر وګړي
په دربار کې زما درې ورځې مېلمه ياست
سره وټړئ د کلک پيوستون پري .
ساکستان دې وي سر لوری تر ابده!
په هېلمندخروب او مست دې په هوما وي
له هرزن نه مو دې ښه هره سبا وي !!
لښکر چيغې کړې ، مشرانو غږ کړ پورته :
تخت و بخت دې برقرار اوسه اغلې
زموږ سترې ملکې، زرینې ښکلې !
موږ راټول ستا په درشل، ستا په بورجل يو
ساتندوی د ساکستان په ګډ مورچل يو
ساکستان زموږ هېواد دی موږ پرې ویاړو
د هېلمند د هر يو څاڅکي حساب غواړو.

څلورم سرود

د زرنګ د پاچاهي ارګ په ماڼۍ کې
د هوما جامونه ګرځي مجلس جوړ دی
زرينه ملکه بر سر پر تخت ناسته
خادمان او کنيزانې ترې تاوېږي
د ساکي مشرانو مخ ته پيالې ايښې
د هر يو ترڅنګ کوپړۍ دي د سرونو
څه په زرو دي پوښلې څه په سپينو
په دربار کې ده رڼا د قنديلونو
هر قنديل کې سل خوشبويه ډېوې بلې
د جامونو له کړنگا سره يو ځای شو
شرنگهار د پايزېبونو د ساقيانو
يا خدا ده يا خبرې د مشرانو
چېرته لرې د رباب و چنګ نغمه ده
يو ناخاپه ملکه شوه را ولاړه
شور و زوړ چوپ شو يو دم په ټول دربار کې
ملکې په ډېر غرور، په هسکه غاړه
د ساکانو پر مشرانو ناره وکړه :
يه زما د لوی تېر سترو مشرانو !
يه په توره او په پوهه کې ښاغليو !
پيوستون دې زموږ ټولو مبارک وي
خو نن غواړم ، چې يو راز درته ښکاره کړم
په گاونډ کې د پارتیانو (۲۳) د نیتونو
اردوان چې د پارتیانو اوس پاچا دی
لوی لښکر د پارس را ایستی زموږ جنګ ته

پينځه وارې شل شل زره يې سرتيري
ورسره دي ډېر اسونه او اس گاډي
په زنځير تړلي سل وحشي پيلان هم
زموږ څارگرو يې شمارلي دي پوځونه
اردوان دى راروان د زرنگ بند ته
چې د پيل په زور يې وران کړي يو ناخاپه
زموږ ښار په لوى سيلاو باندې لاهو کړي
او بيا واروي هېلمند و خپل وطن ته
زه زرينه ، چې لمسى د (تايمرېس) يم
چې لومړى ستره واکمنه زرينه وه
د کوروش د جنگ سوېمنه، ها وياړلې
چې لښکر يې د پارسيانو تار په تار کړ
د خپل زوى کسات يې واخيست له کوروشه
چې د شاه پرې کړى سر يې ورنه راوړ
او په وينو د پارسيانو يې خړوب کړ
زما بدن کې هم تاوېږي او چليږي
د هغې انا د وينو غورځنگونه
د لومړى زرينې بله لور زرينه
نن ولاړه د هېلمند په ننگ و نام ده
هېلمند زوى د ساکستان زموږه ورور دى
هر يو څاڅکى د اوبو يې پر موږ پور دى
زموږ د مخ اب و ابرو همدغه سيند دى
زموږ پټي زموږ باغونه پرې خړوب دي
دا اوبه د ساکستان د وجود وينه
همدا سيند زموږ ډوډى زموږ خواړه دي
ټول ساکان د دغه ورور په وجود پايي

دغه سیند زموږ قدرت او سلطنت دی
زه لمسی د تایمریس بیا یم ولاړه
نن په ننگ د ستر هېلمند چې زما ورور دی
بل کوروش دی راروان بل یې لښکر دی
دلومړی زړینې روح موږ ته په تمه
هغه تېر تاریخ به بیا نن تکرار یږي
ما چې تاسو را بللي یاست له لرې
د یو نوي جنگ پیغام درته لرمه
پر وطن د ننگ پیغام درته لرمه .
د ملکې په خبرو کې څه شور و
درباریان ټول په غورځنگ او شور ماشور شول
تر څنگونو شرنګاشرنګ د پلنو تورو
د جامونو شرنګاشرنګ له ټولو هېر کړ
اوګزریاخ (۲۴) ، چې د تیشخولو لوی سردار دی
په ادب شو راولاړ تعظیم یې وکړ
ملکې ورته په لاس اجازه ورکړه
اوګزریاخ ، هغه سردار د سردارانو ،
وویل : تخت دې برقرار وي د زړینې
اردوان لاله پخوا نه زړګی ډک و
د خپل پلار پاچا فرهاد کسات یې غوښته
هغه کال (۲۵) ، چې اشکانیان بابل ته ولاړل
انتیوخوس . پاچا د روم . راغی جګړې ته
او فرهاد چې د رومیانو د جنگ نه و
له ساګی کڅوالو خواست د مرستې وکړ
د کڅوالو یو لښکر جنگ ته روان شو
په دې منځ کې د یونان لښکر راپیل شو

انتیوخوس یې په میدان یوازې پرېښود
فرهاد دم غنیمت وشمېره، سوېمن شو
انتیوخوس یې کړ تالا ترغې په جنگ کې
جنگ وروستی و، چې ساکان ډگر ته راغلل
خو مغرور فرهاد پر دوی نظر ونه کړ
د ساکانو مشر ورغی پاچا ته
چې مور ژمنه کړه پوره، مرستې ته راغلو
زموږ برخه د جگړې راکړه واکمنه!
خو فرهاد چې مست د سوېې په ساغر و
د ساکانو لښکر سپک کړ په دربار کې
د ساکي کڅوالو ستر سالار څروان و
یوناني لښکر یې وغوښت خپلې خوا ته
یونانیان چې شول ملگري د ساکانو
د بل جنگ توپان یې پورته کړ اسمان ته
له سوېمن فرهاد یې لاره-گودر ورک کړل
د رومیانو په دعا یې اشکانیان کړل
فرهاد ومړ، د ساکانو په جگړه کې
ډېرې زمکې یې کړې خپلې، زموږ ساکانو
له بابل څخه پارتیان بېرته په شا شول
اردوان چې اوس ځایناستی د فرهاد دی
قسم کړی، چې کسات به د پلار اخلي.
ملکه، د اوگزریاخ خبرې اوري
او نظر یې چېرته لرې دی ځیرلی
یو ناڅاپه یې سردار ته مخ راواړاو
د پارتیانو ډېره زمکه وچه شوې
لکه وچه بیدیا تندې ده اخیستې

په ویاډو کې یې اوبه اوس نه بهیږي
د فرهاد تر وینو دوی ته اوبه گرانې
اوسنی جگړه را پېښه پر اوبو ده
د فرهاد کسات به وي او یا به نه وي
د پارتیانو په هېلمند پسې لښکر دی
د زرنګ او بُست تر منځ د اوبو بند دی
په دې بند یې د پیلانو لاس ور بر دی
له هامونه خپلو کلیو ته جر باسي
څو ویالې به د هېلمند له بستر باسي.
ازرشید، چې د کڅوالو لوی سردار و
په ملا تیت شو د ساکی زرینې مخ ته
په ادب یې پر تیر کښول لاسونه :
زه یم زوی د ستر څروان ، چې لوی سوېمن و
زما پلار مغرور فرهاد سره په جنګ شو
پېژانده یې د پارتیانو لښکر داسې
لکه پېژني چې خلک د لاس رغوی
زما پلار د هغه جنګ کیسه کړه داسې
چې لښکر کې د فرهاد یو لوی سالار و
د ساکانو لوی اتل ستر پهلوان و
نوم یې کک ، و د هوما له ستر تیره
په هرمت کې یې د څو پیلانو زور و
کک د غره په څپر ولاړ او د غره زوی و
دی بللو (کک کهزاد) د پارس لښکرو
د فرهاد پاچا ملگری او همدم و
د فرهاد او د څروان سالار جگړه کې
د ساکانو مخ ته رانه غی ښاغلی

ويل: د خپلو عزيزانو جنگ ته نه ځم
خو فرهاد، چې د ساکانو تورو وخور
کک د خپل ملگري مرگ کړ ډېر خواشینی
زما پلار سالار څروان داسې کیسه کړه
اردوان، چې د فرهاد پرځای پاچا شو
نو له کک سره یې کرکه و دونهمني شوه
کک راووت د پارتیانو له درباره
چېرته لرې کومې د نښتې ته روان شو.
په دې وخت کې، د هوما د تېر مشر
ځوان هومان شو راولاړ، چې څه ووایي
ملکې په اشاره اجازه ورکړه
هومان وویل: ملکه دې وي خوشاله
د ساکانو لوی هېواد دې تل ودان وي
تر هغو چې لمر راڅیږي او سپوږمۍ شته
تر هغو دې تل ځواکمن ستر ساکستان وي
د ساکانو ټول اويا زره لښکر دی
خو ځوانان د هر تېر تر دې لایات دي
ټول په ننگه د زرینې او هېواد یو
موږه ټول ستا پاچاهي باندې اباد یو
د ساکانو ټول اووه واړه تېره
د هېلمند اوبو په ننگه ټول ولاړ یو
خو د سلو زنځیري پیلانو جنگ ته
څه چاره تر دې لښکر پورته په کار ده
د اسونو او پیلانو سره نه شي
د پیلانو مرگ د کک د گورز گوزار ده
بې له ککه دا جگړه گټلې نه شو

د هېلمند پر اوبو بند ژغورلی نه شو
سل پیلان دي راروان چې بند ويچار کړي
زموږ لښکر تر پښو لاندې رالتار کړي
د پیلانو جنگ ته کک پهلوان بويه
چې هر گورز يې زنځيري پيل راگوزار کړي

لوی لښکر د اشکانيانو تار په تار کړي
زموږ تربور، هغه وياړلی سالار کک دی
په ځوانۍ د غره په شان مغرور او هسک دی
د هومان وينا ته ځير وه، د زرینې
په سرو شونډو څه خوږه موسکا خوره شوه
په پوښتنه يې هومان ته مخ ورواړاو
ستا تدبير، لکه باران پر تږې زمکه
ستا وينا لکه درمان د زخمي زړه ده
وايه، چېرې به پيدا ستر پهلوان کړو؟
د هېلمند په ننگ به يې څنگه راروان کړو؟
د پیلانو د جگړې بله لار نه شته
بې له دې چې د کک گورز ته يې حيران کړو
يه هومانه! د هوما د تير مشره
کک کهزاد، چې ستا تربور دی چېرته اوسي؟
چې جرگه ورته مشران د ساکستان کړو
چې لوی جنگ ته يې له ځان سره روان کړو
هومان سر د درناوي په دود را کوز کړ
ويل: زموږ د ملکې عمر دې اوږد وي
د فراه له کلا لرې يو هسک غر دی
د دې غره لمن کې اوسي کک وياړلی

يوه لويه شاهانه كلا(۲۶) يې جوړه
په کې ناست وي په غرور زموږ بناغلی
خو کوم پټ غم يې په زړه دی لگیدلی
لکه غشی تېر و بېر ورنه وتلی
کک زخمي دی، کک غمجن دی کک ویرمن دی
غم خپگان د کک تر ټولو لوی دوښمن دی
څوک په راز د کک د زړه هېڅ خبر نه شول
شپه او ورځ ناست په دربار کې وي یوازې
د هوما ډک ډک ځمونه ورته ایښي
له ښایسته سترگو يې اوبښکې وي روانې
خلک وايي: دي خبرې يې پرېشانې
بې له خپلو خادمانو او یارانو
نور يې څوک خلوت دربار ته تللی نه شي
ترې ویریري، څوک يې حال پوښتلی نه شي.
بس یوازې په دې راز يې مور پوهیږي
مور د زوی د زړه په حال باندي خبریږي
مور يې هلته د فراه كلا(۲۷) کې اوسي
کله کله کک زرین تخت ور روان کړي
خپله مور خپلې کلا ته مېلمنه کړي
په اعزاز يې خپل دربار ته ور وبولي
په خلوت کې راز و نیاز ورسره وکړي
سر د مور پر زنگون کېږدي او غم هېرکړي
زړه آرامه د واړه ماشوم په څېر کړي.
د زرینې سترگې ډکې شوې له هیلو
په کتلو کې يې ځل درنا وشو
د لاسونو په پړکا يې ټول آرام کړل

ٲول مشران ٲٲ ٲو ٲو ٲر ٲرل له نظره
ٲٲا ٲٲ وگنډلٲ سٲرگٲ ٲه ډٲوو ٲٲ
غر ٲٲ ٲورٲه شو د هٲلو ٲه څٲو ٲٲ :
ٲٲ به خامخا راڅٲ دغٲ جگړٲ ته
ملا ٲرلٲ د ٲٲلانو هنگامٲ ته
د سالار ٲٲ ٲه وجود ٲٲ ساٲٲ وٲنه
هم څٲانده د هٲلمند وٲارلٲ مٲنه
ٲٲ به خامخا راڅٲ زما باور دٲ
د فراه خوا ته مٲ ځم د سفر دٲ .

پينځم سرود

د فراه لويه كلا، دنگ ديوالونه
يو كم سل يې دي ولاړ لوی لوی برجونه
يو كم سل برجونه ډك له سپاهيانو
د ديوال پر سر يې ځي جوړه اسونه
فراه رود نه راروان دي ډك نهرونه
شا او خوا يې واړه كلي او باغونه
شنه فراه لكه په شنه كميس كې ناوې
له كلا نه دي راتاو ډك خندقونه
د خندق تر غاړې شنه دي د گز بوټي
په كې گرځي دهيليو سپين خېلونه
نن فراه كې شور ماشور د خلكو ډېر دی
د سپاهيانو او عسكرو څه غو غا ده
د كلا دروازه نن په گلو پوښ ده
پر ختيځ برج لگېدلې اووه جنډې دي
د ساكانو د اووگونو تېرونو
تورې، سرې او شنې جنډې هسكې رپيري
دروازې نه رابهر كتار كتار دي
سپاهيان، څه يې سپاره او څه يې پلي
سينگار كړي مرييان او ښكلې مينځې
هركلي ته راوتلي په تلوار دي
نن د ساكو ملكه، ستره زرينه
راروانه له زرنګه ده فراه ته
نن د ټول ساكستان حسن ټوله مينه
د فراه ستره كلا كې ده راټوله

ساکان ټول دي راوتلي تماشي ته
د زرینې ملکې مخ نندارې ته
د کلا په یوه څنډه کې ودانه
له ډبرو څخه جوړه شنه مایۍ ده
لکه گوته کې غمی داسې ځلیږي
گرد چاپېر یې د اوبو واړه لښتي دي
اولمن یې د گلونو شنه ځولۍ ده
په مایۍ کې ده روښانه (۲۸) مېرمن ناسته
را روانه ورته ښکلې مېلمنه ده
شاه مېرمن روښانه گوري دروازې ته
د ساکانو ملکه به کله راشي
هغه ستره زرینه، چې ژوند یې اوږد شه
ساکستان یې له وجوده نوراني دی
نن فراه کې مېلمنه ده د روښانې
بختور قدم یې زیری اسماني دی

شپږم سرود

د مانۍ په لوی تالار کې دوه مېرمنې
سره ناستې مخامخ پر دوه څوکیو
لاس په نام ورته ولاړې کنیزانې
دوه غلامه په لاسو کې صراحیانې
د هوما جامونه ایښي ملکو ته
شاه مېرمن روښانه گوري زرینې ته
څومره ښکلې ملکه ده د ساکانو
څومره حسن خدای ورکړی دی هغې ته
د روښانې سترگې څیر دي مېلمنې ته
اوزرینه د روښانې په څېره کې
ښې گوري د تېر شوي برم له ورايه
زړه کې وايي: افرین په داسې مور شه
چې د کک په څېر اتل یې دی روزلی
پهلوان کک چې لا دې نه دی لیدلی
افسانې یې د جنګونو اورېدلي
اوس د کک مېرانه گوري د مور مخ کې
ولولو پسې اخیستې زړه یې رپي
د کک مور نه یې پوښتنې زړه کې ډېرې
ډېر رازونه دي، چې دا پسې راوتې
کک اوس چېرې دی؟ په څه باندې اخته دی؟

خلک وايي: چې يې ځان زنداني کړی
په کوم لرې غره کې اوسي تل يوازې
زړه يې تور دی له رزمونو او بزمونو؟
د کک مورې د ساکانو شاه مېرمنې!
يه د تېرو عظمتونو لويې نښې!
د ساکانو اووه تېره ځي جگړې ته
دا جگړه د ستر هېلمند پر سر جگړه ده
د هېلمند اوبه زموږ د وجود وينې
له دوښمن سره د ژوند و مرگ کيسه ده
ساکستان خو په هېلمند باندې ژوندی دی
د ساکانو کروندې دي که رمې دي
که باغونه، که ښارونه دي که کلي
که شاه گانې، کاريزونه، که چينې دي
که انار دي که انگور اراکوزيا کې
که غنم دي که وربشې زموږ په بښت کې
که زرنګ په اوبو موږ په رمو څورب دی
که دا شنه فراه ښايسته ده لکه ناوې
په هري کې هم بکواه کې شنه باغونه
که هامون که يې کبان دي که هيلی دي
بس د ټولو ژوند تړلی په هېلمند دی
اوس پاچا د اشکانيانو راوتلی
لوی لښکر يې د پيلانو خوځولی
راروان دی چې ړنگ بند د ساکستان کړی
د هېلمند بهير په خپلې خوا ورمات کړي
د پارس تنده زموږ په وينو کړي خړوبه
د ساکانو اووه تېره سره يو دي

ټول په ننگ د ساکستان دي درېدلي
د پارسيانو له لښکره مو ډار نه شته
خو د سلو زنجيري پيلانو غم دی
زموږ اسونه اراښې يې د جنگ نه دي
پيل افگن بويه جگړې ته د پيلانو
پهلوان درېږي مخ ته د ديوانو
چې ترې وژغوري لوی بند د ساکستان مو
د کک گورز بويه تندي ته د هاتيانو
زه راغلي يم، پخپله چې کک بوخم
زه زرینه، ملکه د ساکستان يم
سکه لور د تايمرېس انا له وينې
زه واکمنه پر اووه گونو ټبرونو
سکه خور د ستره پلمند د غورځنگونو
يم پخپله پهلوان پسې راغلي
پيل افگن د ساکستان پسې راغلي
ته چې ستره شاه مېرمن زموږ د ټبر يې
د هېلمند د غورځنگونو سکه مور يې
هېلمند ستا په شيدو مور، په خولو مست دی
راته وايه، چې کک چېرته پناه شوی
چېرته تللی، چېرته اوسي زموږ ښاغلی؟
د روښانې سترگې ډکې شوې له اوښکو
خدایزده چېرته يې گندلي تورې سترگې
خدای خبر چې يې په زړه کې څه او څه دي
مور د زوی غم ته ځورېږي او ژړېږي
زرينه د شاه مېرمن سترگو ته گوري
د هغې څېره کې لولي داستانونه

افسانې د کک د ژوند او پټ رازونه
شاه مېرمن روښانه پاڅېده له ځايه
ورو ورو راغله او زرینې ته نږدې شوه
ویل یې: یه زما د ستر تېر واکمنې
د ساکانو د سر تاج ښکلې زرینې
زما د زوی د غم کیسه اوږده کیسه ده
دا د مینې او جنگ لویه افسانه ده
کک اتل و، کک د جنگ لوی پهلوان و
کک په گورز باندې وهل لوی لښکروڼه
کک د ټولو اشکانیانو د زړه سر و
د فرهاد پاچا دربار کې نازولی
د حرم او د دربار محرم راز و
کک سرکش و، کک مغرور و، کک عاصي و
کک د غره په څېر سرلوری او یاغي و
د دربار له ډېر و نجونو یې زړه وړی
ډېر زړگي یې د بریتو په کنجک بندول
پېغلو مینه په سیالی د کک کوله
خو یاغي کک د سپین اس په څېر سرکشه
بې پروا و د هرچا له ناز مکیزه
یوه لور وه د فرهاد پاچا گلبویه
چې ښکلا یې وه مشهوره په ټول پارس کې
گلبویې په دلبری کې میدان یووړ
د کک زړه همدې نجلۍ په جهان یووړ
کک مین د گلبویې په ښایستو شو
مغرور زړه یې د دې ناز ته په ټوپو شو
هره ورځ له مازیگره تر ماننامه

د پاچا باغ کې به وشول دیدنونه
کک به کېښود سر پر ولي د گلبويې
راز و نیاز به د جوړه سترگو اغاز شو
دا کیسه د مینې پټه پاتې نه شوه
د فرهاد پاچا غوړونو ته چا یووره
یوه ورځ له ورځو راغی فرهاد باغ ته
کک یې وغوښته ، چې راز د مینې څه دی؟
کک په زغرده سپیناوی د مینې وکړ
گلبویه یې له پاچا نه وغوښتله
پاچا تریخ شو، خو د کک زړه یې مات نه کړ
ویل: بابل کې د رومیانو جنگ ته درومو
چې جگړې نه راستانه شو بیا به گورو
ښایي لاس د گلبويې په لاس کې درکړم
انتیوخوس د بابل زمکې دي نیولې
په دې جنگ کې مې اړتیا ده د کک گورز ته
د رومیانو جنگ ته ولاړ شه زموږ زمريه!
د گلبويې ولور سوبه د جگړې ده
کک چې مست په جام د عشق د گلبويې و
له خپل گورز سره روان د جنگ په لور شو
په خپل گورز یې په لښکر کې وکړې لارې
له رومیانو نه یې وویستې کوکارې
انتیوخوس بابل کې مات د کک په زور شو
جگړه گرمه وه چې دښته کې شوې دورې
لکه راشي په بیدیا کې توپانونه
د ساکي کڅوالو نوی لښکر راغی
او رومیان تالا ترغې په تېښته ولاړل

هغه وخت چې د جگړې دورې پناه شوې
خونړۍ تورې چې تیکو کې بیا پوښ شوې
چې خولې او ینې گډې په اوبو شوې
د کڅوالو لوی سالار خروان روان شو
د فرهاد دربار و جوړ ستره کېږدی کې
کک دربار کې د فرهاد تر څنگ ولاړ و
چې خروان د خپل لښکر برخه وغوښته
د بریا په میو مست فرهاد سر تاو کړ
په ډېر کبر یې خروان په سپکو سپک کړ
د ساکانو سپکاوي ته کک حیران شو
د خروان شخړه فرهاد سره اوږده شوه
کک غوسه و له کېږدی څخه راووت
ورځې تېرې د پارتیانو په بری شوې
خو کڅوال ساکان ستانه نه شول وطن ته
یوه ورځ یې یوناني لښکر راپیل کړ
سره یو ځای د فرهاد جگړې ته راغلل
د فرهاد کبر په سره بلا اوښتی
د ساکانو د کسات خپې وې تندې
فرهاد ناڅاپه نارې کړې چې کک څه شو؟
زما سالار ، ها پیل افگن سرتیری چېرې ؟
د وحشي کڅوالو خښم پارېدلی
د کک گورز ایله کړي ماته دا ډېره
هلې څه شو، هلې چېرې ، هلې وای وای
خو کک نه و ، نه یې نښه د قامت وه
نه یې سیوری سهمگین چېرې د گورز و
څوک استازی د کک راغی و فرهاد ته

چې سالار له خپل ټبر سره جنگ نه کړي
کک د خپلو تربورانو قتل نه کړي
کک کڅوال بولي خپل هد او خپله وینه
خپلو ورونو سره جنگ لیوتتوب بولي
خدای دې نه کړي توره سره په خپلو وینو
یونانیان چې د ساکانو ملگرتیا کړي
نو پارسیان د دې جگړې د ټینګې نه دي
ماته گډه په پارسیانو شوه بې ککه
د خروان چالاک سپاره په زغرده راغلل
د فرهاد له کېږدې گرد چاپېر راتاو شول
مخامخ شول سرداران د دوه لښکرو
د خروان او د فرهاد د تورو شرنګ شو
له کېږدې نه گرد چاپېر د جگړو شور و
د ساکانو یرغل تند لکه برېښنا و
اشکانیان وو هره خوا په خُغل په تېښته
شېبه وروسته شوې نارې، چې فرهاد ومړ
د خروان ها قهرجنې تورې وخوړ
د فرهاد پرې کړی سر پر نیزې هسک شو
د ساکانو لښکر خپل هېواد ته ستون شو .

اووم سرود

شنه مانی د شین غمی په خپر بنایسته ده
په تالار کې د اغلیو مرکه ده
د روښانې کیسه دلته رسېدلې
د زرینې سترگې خیر هغې ته گوري
شین توتي په یو زرین قفس کې زانگي
د ساقیانو لاس کې دوه ښکلي جامونه
د زرینې زړه لا ډک دی له پوښتنو
تر جگرې وروسته کک څه شو؟ چېرته ولاړه؟
گلبویه څه شوه؟ د کک مینه شوه څنگه؟
شاه مېرمن روښانه بېرته راستنه شوه
ښه وروړاندې شوه ملکې زرینې ته
مخامخ یې سترگې ونښتې هغې ته
د زرینې پیغلټوب ته په کتو شوه
د هغې ښکلا یې ټوله کړه تر سترگو
لږ شوه موسکه، مورنۍ خندا یې وکړه
ویل: کک را نه غی تر پایه معرکې ته
خدای خبر چې کک په کوم غره کې پناه شو
له پارتیانو او کڅوالو چېرته لري
په کوم ځای کې یې و خپل خلوت جوړ کړی
هلته لري په (تېسپون) (۲۹) کې جوړ ماتم و
هغه ښار چې و پلازمېنه د پارتیانو
د فرهاد یې سره تن یې ښار ته راوړ
په (تېسپون) کې واویلا شوه د پارتیانو
لوی دربار کې د فرهاد غوغا شوه جوړه

اردوان، چې مشر زوی د مړ پاچا و
درباریانو پر تخت کېناوه پاچا شو
اردوان کک ته غوسه لکه بنامار و
د ساکانو د کسات لوړه یې وکړه
گلبویې و د غم تور کمیس اغوستی
خو کک نه و، نه یې نوم و نه یې نښه
یوه ورځ چې گلبویه وه د پلار بڼ کې
د ماښام تیاره ورو ورو راخوړېدله
یو ناڅاپه له دیواله دروند غږ راغی
درب شو لوړ قامت ښکاره لکه د دیو شو
گلبویې د کک قامت تیاره کې ولید
کک له گورز سره راغلی و په پټه
ورو ورو راغی محبوبې ته ورنږدې شو
گلبویه په ډېره کرکه شوه ترې لرې
په خېره کې یې د مینې نښه نه وه
کک حیران و، چې په مینه یې څه شوي؟
داسې ولې نابنده ورته گوري؟
کک ورو ورو د گلبویې خواته نږدې شو
گلبویه ورنه په کرکه شاته ولاړه
کک ویل: یه زما د ژوند د مقصد لارې
ستا د مینې زور یم دلته راوستلی
څه دي داسې چې په کرکه راته گورې؟
ستا په سترگو کې هغه مینه اوس نه شته
زما سمند د دې دیوال شا ته ولاړ دی
یم راغلی چې تا بوخم ساکستان ته
اردوان سره زما گوزاره نه شي

راځه دواړه د فراه په لوري ولاړ شو
هلته لرې د ساکانو په هېواد کې
د یو نوي ژوند ډیوه کړو دواړه بله
گلبویې ناخپه چیغه کړه: چې ورک شه!
ته زما د پلار قاتل یې دروغجنه
ته وحشي، قوم دې وحشي، وطن دې شاړ دی
زه له تانه تر اسمانه لرم کرکه
زه د پارس د هېواد ښکلې شهزادگی یم
ستا په شان مې مرییان گرځي زرگونه
ته گوروان، د خیرن قوم یو ځناور یې
زه د پارس د تمدن د پرتم نښه
ته د گرځنده غواښه وو پادوان یې
زه او ته؟ د خدای لپاره دا څه وایې؟
ته زما د غلامۍ هم لا وړ نه یې
ته لا څوک یې چې زما د ژوند خاوند شي؟
تا پاچا له خپل وحشي قومه قربان کړ
د جگړې میدان دې پرېښوده په تېښته
ته دې ورک شي، قوم دې ورک وطن دې ورک شه!
هغه ورځې مې چې تا سره یو ځای وې
ما خوندونه اخیستل ستا له وجوده
مانا دا نه ده، چې تا سره به پام
شاهزادگان د روم او مصر راپسې دي
ملکه به د بابل یا هندوستان شم
د گلبویې په خبرو کک حیران شو
تر پښو لاندې یې زمکه شوه روانه
هسک اسمان یې پر سر تاو شو او راتاو شو

په وجود کې یې د اور بټۍ شوه بله
رانږدې شو، گلبویه یې ونيوله
زه په تا باندې مین یم، ته زما یې
ستا له خولې نه دا خبرې د بل چا دي
یا خو بله یې زما گلبویه نه یې؟
گلبویې له ملا خنجر غلی را ویوست
ځان یې خلاص کړ په ډېر زور د کک له مټو
یو ناڅاپه یې خنجر پر زړه ورڅښ کړ
کک ټپي شو، خو په زخم خبر نه و
ته وا جوړ د کک ټټر و له پولادو
د خنجر له ټپه راغلې نرۍ وینې
خو کک پټ زړه کې زخمي و له جفا نه
د گلبویې له خبرو زر خنجره
د زلمي کک پر زرگي وو څرخېدلي
داسې زخم یې پټ روح کې و جوړ شوی
چې خبر هېڅ د ټټر په زخم نه شو
د کک زړه داسې مات شوی نن ماښام و
چې د ژوند پټی پرې بار لکه ناکام و
کک کهزاد لکه هسک غر رانږدلی
په گونډو و راپریوتی په ژړا و
چې ناڅاپه شورماشور شو د ساتونکیو
د گلبویې د پلار څو سرتیري راغلل
وتې تورې یې له تېکو تاوولې
پر کک یو ناڅاپه راغلل گوزارونه
خو غوسې د کک وجود کړ لکه تیره
یو ناڅاپه هسک راپاڅېده، ولاړ شو

زرځې سترگې يې د وینو ډنډ کاسې شوې
خپل لوی گورز يې په خپل موتي کې بیا ټینګ کړ
خو گوزاره يې د گورز ورباندې وکړل
د ساتونکیو مړي ټول سره انبار شول
زخمي کک لکه چالاکه شاهین والوت
پر دیوال له باغه واوښت او پناه شو
گلبويې لا بله چيغه کړې نه وه
چې سمند باندې له سترگو الونیا شو

اتم سرود

د روښانې سترگې ډکې شوې له اوبښکو
خو په سترگو د زرینې کې پټ شور و
شین توتي زرین قفس کې کریغه وکړه
د زرینې خیالات یې پریشان کړل
لکه څوک ناڅاپه پاڅیږي له خوبه
په شېبه کې یې دنیا ته پام ورواوري
زرینه بېرته د کک دنیا ته ولاړه
د هغه د برخلیک تصویر ته څیر شوه
بیا یې مخ واړاو روښانې شاه مېرمن ته
چې د کک له برخلیکه ځان خبر کړي
تر هغې پېښې راوړوسته کهزاد څه شو؟
چېرې ولاړه د ساکانو پهلوان کک؟
چېرې اوسي، څنگه پايي، اوس څه وايي؟
په هېلمند باندې جگړې څخه خبر دی؟
د ساکانو د یووالي په راز پوه دی؟
داووه گونو خېلخانو په هوډ پوهیږي؟
د روښانې په څېره کې د غم نښې
لکه نښې د ماښام راشي شفق کې
څه یې ووبل، رپدلو شونډو لاندې
یو ځل بیا نږدې شوه خپلې مېلمنې ته
په ډېر درد یې د کک ژوند داسې بیان کړ:
له دې ځایه درې څلور گروهه لرې
د یو غره لمن کې جوړه یې کلا ده
کک یوازې د کلا مانی کې اوسي

خو ملگري يې ساتونکي د کلا دي
وفاداره غلامان يې خدمتگار دي
کک کلا کې ځان پخپله بندي کړی
له بزمونو او رزمونو توبه گار دی
اوږده ږيره، اوږدې څنې، څېره ډوبه
کله ځان ته غشي جوړ، کله ليندی کړي
کله وباسي له وسپنې نه توره
د جنگي گورزونو شوق ورسره ډېر دی
جوړوي درنې درنې تورې او زغرې
له هوما ډک ډک ځمونه ورته ايښي
ډک ځمونه تشوي خو زړه يې ډک دی
له غمونو، له گرومونو او له کرکو
گلبويې لکه لږم پر زړه چيچلی
هره ښځه ورته شنه لږمه ښکاري
له کلا نه يې شړلي ټولې مينځې
ټولې ښځې جفاکارې ورته ښکاري
هوسبازې، خطاکارې ورته ښکاري
نه څوک گوري، نه څه اوري، نه څه وايي
بس يو ځلې مياشت کې ما غواړي کلا ته
سر زما پر زنگون کېږدي ښه وژاړي
وايي مورې! زړه مې مات دی، روح مې ژاړي
له دنيا او انسانانو مې زړه تور دی
د دنيا له خوږويانو مې زړه تور دی
هره ښځه راته توره بلا ښکاري
مورې! ما ته تياره ټوله دنيا ښکاري
مورې! يو ستا پر زنگون باندې ارام يم

ستا زنگون راته بالبت د جنت ايسي
ته هم بنځه يې، خو تا نه خپه نه يم
ته انسانه نه يې، ته زما پرېښته يې
زما زړه خو انسانانو ځورولى
ما قسم كړى، چې څو پورې ژوندى يم
بې له تا به د هېڅ بنځې نوم وانه خلم
د هېڅ بنځې مخ به نه گورم په سترگو
كه خطا كې كومه بنځه يا كنيزه
زما كلا ته رانږدې په يو منزل شي
زما ساتونكي به يې وولي په غشيو
مړ بدن به يې په اور باندې اېرې كا
مورې ته خو پرېښته يې، انسان نه يې
ته ځانگړې يې، د نورو په شان نه يې!
كك ماشوم شي، زما زنگون باندې ویده شي
زه پرې ژاړم، ليونتوب ته يې كړيم
زما هغه پهلوان، هغه سرتېرى
هغه غر غوندې پياوړى، ها بناغلى
ليونى دى، هره ورځ خوري د زړه وينې
د دنيا لوى لښكر مشر پهلوان ته
گوره څه كانې وروكړې د چا مينې
هې ارمان زما له سترگو ورکه زويه
ليونيه هك حيرانه ككه زويه!

نهم سرود

ملکه زرینه ناخپه شوه پورته
تورو سترگو کې یې هیلې په ځلا شوې
په څپره کې یې د ټینگ هوډ نښې راغلې
د نازکو شونډو رنگ یې نور هم سور شو
په روښانې کې یې وگنډلې سترگې
په هوډمن غږ یې په لوړه داسې وویل:
زه ورځمه او له کک سره غږیږم
برخلیک یې په کلک هوډ وربدلومه
کک به بیا له خپل لوی گورز سره راپاڅي
پیل افکن کک به په ننگ د هېلمند ولاړ شي
زه یې باسمه د کرکې له دنیا نه
زه یې بېرته انساني دنیا ته بیایم
تر دې وروسته پر همدغه ژمنه پایم
د روښانې په څپره کې ویره ترهه
حیرانتیا او ولولې په څپو سر دي
مېلمنې ته څه په برنډو سترگو گوري
لورې! دا دومره اسانه کار مه بوله
کک به رحم په هیچا باندې ونه کړي
ته واکمنه د سرلوړي ساکستان یې
خو د کک په نظر ته یې یوه ښځه
که لښکرو سره مل کلا ته ورشې
په یوازې به دې ټول لښکر تالا کړي
اوس ورتلل د کک کلا ته، مرگ غوښتل دي
د پړانگ کومي ته د لاس ننه ایستل دي

له زمري سره په غېره جنگېدل دي
له نهنګ سره توپان کې اوښتل دي
داورتون په سرو لنبو کې تاوېدل دي
پر سکروټو باندي بيلې پښې تلل دي
اژدها پهلوانۍ ته رابلل دي
سر د غره له لويو تيرو جنگول دي
ليوتتوب دی، لوی گړنگ ته ور ترپل دي
کک غوسه دی، کک له ډېره جوشه ډک دی
د زخمي افعي په خېر په ځان تاوېري
چې د ښځو يادون وشي نو خښميري
يو منزل به لا کلا ته نږدې نه يې
چې پر تا به د تېرو غشيو باران شي
دومره لوی خطر مې نه لوريږي گرانې
چې پر غم دې سیه پوش ټول ساکستان شي.
خوزرينه، هغه ښکلې ژمنه پېغله
چې رگ رگ کې يې تاوېري ساکي وينه
مساگيت د تايمرېس انا له پښته
هغه لوړه کوچانی په قامت دنگه
په ښايست د تاووس خور، په زړه پلنگه
هو زرينه ملکه، چې لرې گوري
په افق کې يې گندلې تورې سترگې
په لوړ غږ يې خپله ژمنه کړه ورغبرگه
که ديوان مې مخه ونيسي په غرونو
که زمري په مخه راشي ډلې ډلې
که په لاره کې دوزخ دوزخ لنې وي
که د غشيو باران اوري له اسمانه

زه به خامخا د کک لیدو ته ځمه
ولولې به یې په زړه کې پاڅومه
د هېلمند په ننگ و پت یې ننگومه
هغه اور چې یوې ښځې دی بل کړی
بویه مړ د بلې ښځې په لاسو شي
ها دوزخ چې د یوې په لاس جوړ شوی
یوه بله به یې جوړ د جنت باغ کړي
هغه کرکه چې یوې ښځې کرلې
عاطفه د یوې بلې به یې توري
زه به کک ته دا په سپینو ټکو وایم
هره ښځه لکه ستامور پرېښته ده
له ادمه تر دې دمه دا کیسه ده
که وفا ده، که حیا، مینه، ښکلا ده
همدا ښځه د دې ټولو سرچینه ده.

لسم سرود

په زرنگ کې د زرینې دربار جوړ دی
د ساکي خپلخانو ټول مشران ولاړ دي
زرینې د خپل لښکر سالاران غوښتي
اوگزریاخ وایي: لښکر جنگ ته چمتو دی
د سپرو، پليو ټوليو نيزه والو
د غشمنو، د تورزنو د ډال والو
پوره دولس منجنیق مو درولي
د هېلمند پر بند مو گرد راڅرخولي
بند ته لارې بندې کړې دي سرتېرو
د پارس خوا ته مو کوټوال دي استولي
اشکاني لښکر به واره تار په تار کړو
خو پیلانو ته مو لاهم اندېښنه ده
کک ته پاتې مو د مرگ و ژوند کیسه ده
ملکه زرینه پاڅېده له تخته
د روښانې د لیدو کیسه یې وکړه
د کک کرکه او گواښونه یې بیان کړل
خپله ژمنه او وعده یې هم ښکاره کړه
ویل یې زه خپله ورځمه پهلوان ته
د هېلمند په ننگه ملا د کک ټپمه
اوگزریاخ ویل: د ملکې عمر اوږد شه
زموږ ټولو ژوند دې څار شي له واکمنې
د ساکانو خپلخانې منلای نه شي
چې واکمنه دې د کک کلا ته ورشي
ستا ژوندون د ساکستان د ژوند مانا دی

لبنکر یو خوا، د لبنکرو سرخپل بلخوا
د ولسونو سر ساتلی په پاچا دی
ستا ورتلل د کک کلا ته لوی خطر دی
کک سالار تر ټول لبنکره زورور دی
که ساکي لبنکر جگړې ته د کک ورشي
په خپل منځ کې په جگړه باندې اخته شو
لوی لبنکر د اردوان به وړیا راشي
پر هېلمند باندې برلاسی به پاچا شي.
ملکې زرینې ښکلې موسکا وکړه
چېرې لرې یې گندلې وې دوه سترگې
په مرموز انداز یې وویل اوگزریاخ ته
بې لبنکره، بې ساتونکي، بې ملگري
بس یوازې زه ورځم د کک کلا ته
د کک ضد به ماتوم په خپله ژمنه
پهلوان حیرانوم په خپله کړنه
که زه راغلمه ژوندی، نو ټول به ولاړ شو
د پارسیانو د لبنکرو معرکې ته
که د کک گورز مې پر سر باندې رامات شو
تاسو ولاړ شئ د هېلمند د پت جگړې ته.
چوپ ولاړ دی اوگزریاخ خپه حیرانه
د اووگونو ټبرونو ټول مشران هم
د ملکې ژمنه ډکه له خطره
خدای خبر چې ملکه به ژوندی راشي
ټول مشران خپلې واکمنې ته ځورېږي
ملکه ده د ساکي خپلخانو مشره
ټول په دې باندې راټول اووه ټبرونه

همدې جوړه كړه ټولنه د ساكانو
همدې كېنول مشران پر يوه غولي
دې په خپلو كې جگړې د دوى كړې بندې
دې شعور د ساكيوالي كړ روښانه
كوچاني ژوند نه يې ډېر ساكان كرار كړل
ډېرې زمكې او باغونه يې ودان كړل
دې ښارونه د ساكانو كړل اباده
د ملكې تايمرېس اروا شوه ښاده
زرينې د ساكستان بنسټ بنياد كړ
له هېلمنده يې نهرونه ويالې وكړې
بُست . زرنګ يې سره وټړل په مينه
اوس چې ځي د خطر خواته زړونه لويږي
د ملكې عجيب هوډ ته حيرانږي
دغه ژمنه ليونتوب ورته ښكارږي.

يوولسم سرود

مازيگر د پسرلي دى څه خاموشه
لويه دښته د فراه ده سبزه پوشه
هلته دلته كوشنى بوربوكى تاو شي
سارانې گلونه ونخوي ځان ته
لكه شوخه ډمه هسكه شي اسمان ته
ځاى ځاى غره كې ژېر گلونه زرغونه دي
د كك دنگه ډبرينه كلا لوړه
په برجونو يې ولاړ زلمي سپاهيان دي
د ماڼۍ په يوه لوى تالار كې ناست دى
د چنار په قامت لوړ غنمرنگ ځوان دى
تر بېرو وروځو لاندې زيرې سترگې
په سوچونو كې لاهولكه بادبان دى
هر اندام يې لكه ډډ د يوې ونې
نرينه ښايست يې تېرله هره بريده
د هيبت او د ابهت يو ولاړ غر دى
تورو سترگو كې يې رگ د سرخۍ ښكاري
په څېره كې يې شوخ رم د هوسۍ ښكاري.
كك زلمى دى، كك دى ښكلې كك پياوړى
څه مغروره، څه سرکشه څه وياړلى
د خاموشې څېرې شاته يې رازونه
گن غمونه، او د ژوند ډېر داستانونه
تورو سترگو كې يې ژوند وهي موجونه
د دربار ساقي يې شوخ يو مست زلمى دى
له پخوا نه يې ملگرى د بزمونو

درباريان چې ټول له کک څخه ډاريږي
د ساقې په خوله پيغام استوي کک ته
کله ټوکې ، کله کړي خوږې خبرې
په خندا راوړي هوما نه ډک جامونه
نن د کک په وړاندې بيا ساقې ولاړ دی
وايي په ستره سالاره ، زموږ مشره
گورز دې هسک د دوښمنانو پر سر اوسه
نن مې بيا د زرنګ ښار نه هوما غوښتي
يو ځم ډک له اريايي اصلي شرابو
په ټلټل د صراحي تر غاړې راشي
په پياله کې دلنې په څېر نڅيږي
د هوما له بوټي جوړ، چې له ممله
ها شراب، چې زما د کک څښتن خونبيري
کک لږ موسک شو، د ساقې په دې خبرو
ساقې بيا د څه ويلو زړه پيدا کړ
وېل: د دوبي په تودو او لوړو شپو کې
هومايي ساکي زلميان په غرو رغو کې
د هوما شيره له گلو څخه باسي
د ساکي زلميو پيغلي معشوقې دي
له بامونو نه اسمان ته په سلام وي
عاشقانو ته په مينه پيغام ليري
د سپوږمۍ د راخټو شېبو ته وايي
په خوږو مهينو ژبو دا بدلې:
((سپوږميه کړنگ وهه راخيژه
يار مې د گلو لو کوي گوتې ريينه) (۳۰)
د ساکانو نجونې مستې نخره بازي

په بڼایست لکه کوترې په خوی بازی ...
یو ناخاپه کک غوسه شو او رانیغ شو
پر ساقی یې سترگې توندې کړې را برگې :
ما ته مه ستایه بڼایست بڼکلاد بڼخو
ته پوهیږې، چې مې زړه ډک دی له کرکې
ته ساقی یې ، له هوما سره دې کار دی
ستا یې څه، چې راته ستایې پردی نجونې ؟
که دې بیا وه خوله لرلې په اپلتو
نو له سرو سکروټو ډکه به دې خوله کړم
د خپل مرگ تورې شېبې به درپه زړه کړم
ساقی غلی شو پر خوله یې لاس کړ پورې
کک بیا ډوب شو ، د فکرونو په څپو کې
یو سپاهي په دروازه کې رابڼکاره شو
په ادب او په تعظیم یې داسې وویل :
زموږ سالاره ! زما عمر دې هم ستاشي
له زرنګه یو لوی ځم دی چا راوړی
کوم غلام د یوه اوبڼ په شا راوړی
ساقی پاڅېده، چې کار د ځم سنبال کړي
ویل : دا د ساکستان اصیل شراب دي
تر دې بڼه هوما به نه وي په جهان کې
د سالار د خلوتونو غم به مات کړي
ځم چې ځم تر میخانې د مانۍ یوسم
د سالار په نامه بڼکلې ډالی یوسم
په پرتم له ځایه پورته پهلوان شو
لاس یې پورته کړ ساتونکي ته چې ولاړ شه
بیا یې وویل : ساقی ته چې ځم راوړه

څه دي نوي، په دې ځم کې چې يې ستايې؟
دا د کومې زمانې اصيل هوما دي؟
چې يې داسې رسېدو ته په خندا يې؟
راوړه ځم، چې د هوما عطر يې نوش کړو
له خاطر څخه مو ورک د غم خروش کړو
زه به ووينم چې دا څرنگ هوما ده
جوړه کړې چې پرې تا داسې غوغا ده.
ساقی ووت، چې ځم راوړي د شرابو
د کک زړه کې نوې تنده پارېدلې
له زرنګه دراغلي ځم هوما ته
ګوره، هه! که مې د غم لښکر تالا کړي
که مې ژوبل زخمي زړه ته ټکور راکړي
که ستومانه روح ته لږ تسلا راکړي
ځوان ساقی به په سوغات ونازومه
تېری زړه به په ډک ځم خړوبومه
څو کسانو د تالار دروازه وا کړه
عجیب ځم يې کجاوه کې رانيولی
دومره لوی ځم کک پخوا نه وليدلی
سينگارشوی په غميو، په رنگ ښکلی
ميناتور پرې د گلونو انځور شوی
لاژوردي رنگ گرد چاپېره پسوللی
په احتياط راروان کړی غلامانو
د کک سترگو يې ښکلا و نازوله
د زړه اورته يې سره چينه موندله
ځم يې راوړ مخامخ يې کک ته کېښود
د ساقی سترگو کې پټه څه برېښنا وه

ساقی ډېرو ولولو پسې اخیستی
خوشالي هم اندېښنو پسې اخیستی
چې هوما به د کک خوبه شي که نه شي
خدایزده چا ده را لېرلې له زرنګه
دا د کوم یوه اشنا د لاس ډالی ده
د سالار د روح زخمونو ته پټی ده
ساقی بیا د خپل بادار درناوی وکړ
په ستاینه د هوما یې بیا خوله واکړه
د بادار عمر دې اوږد شي تر ابدې
له زرنګه د استازي پیغام دا و
له ملګریو، یو ملګري د سالار کک
را لېرلې دا ډالی تاته ځانګړې
چې په خپل بختور لاس یې سرپوښ وا کړې
لومړنی وږمې یې پورته په نڅا کړې
کک حیران دی دې عجیبې معما ته
کوم ملګری مهربانه دومره ډېر دی
چې یوازې یې په یاد، له ټولو هېر دی
دا د ښکلي ذوق خاوند ملګری څوک دی
د هوما په خوند مین ښاغلی څوک دی
پر ځم اینه لوی سرپوښ دی د سرو زرو
پرې راتاو دی مهر و موم د څو شاهپرو
کک گام پورته کړ او ځم ته ورنږدې شو
په ځیر ځیر د ښکلي ځم په نندارې شو

دولسم سرود

لوی خُم ایښی دی د کک تر مخې ښکلی
د فانوس ځلایې ډډ باندې ځلیري
لمر د غرونو شاته ورو ورو پناه کیږي
مانښام لنډ دی او د کک خاطر خمار دی
نوي خُم نوې هوما ته یې تلوار دی
لاس یې ورو ورو پر زرین سرپوښ راوکښ
د شاهرپرو مهر وموم یې په ځیر پرانیست
د سرو زرو پر صفحه رڼا پږیږي
چلچراغ د فانوسونو پرې وریږي
د کک سترگې ځلېلا د زرو یووېږي
د خُم سر یې ترې راواخیست ورته ځیر شو
د هوما عطر یې هېڅ تر مشام نه شول
د خُم خولې نه د سپرلیو وږمه راغله
نوي عطر، څه خواږه، اوه! څه زړه وړونکي
د سنځلو د گلونو په شان عطر
نه! د اصلو گلابونو په شان عطر
د نرگس یا د چنډو یا د عودو
د پیغلوتو گریوانونو په شان عطر
کک حیران شو، کک ساه ووېسته ژوره
له ډېر خونده سترگې پټې د سالار شوې
یو ناڅاپه د خُم منځ نه څوک راپاڅېد
د دې عطرو د موجونو په څېر ښکلې
د سپرلیو او گلونو په څېر ښکلې
خُم نه ووته وږمه د جنتونو

لکه راشي مېلمنه له جنتونو
مېلمنه د ادمزادو په څېر نه ده
خدای په خپلو گوتو نقش د دې ایستلی
د هوس له سپین مرمره یې تراشلی
د دې ښکلې له گریوانه عطر اوري
سپینه غاړه یې د مشکو صراحی ده
راوتو کې مخ په مخ شوه پهلوان ته
د کک تود نفس یې خپ ورکړ گریوان ته
د دې پوست بدن یې خوږ په شونډو تېر شو
د شیدو په جام کې پانې د گلابو
داسې سپین کې گلابي مخ ور نږدې شو
پهلوان یې د جنت هوا ته بوته
یو نفس یې بیا د ژوند سبا ته بوته
سترگې پرانیستلې کک ، شاته یې خپز کړ
د ښکلا بله لنبه یې مخ ته راغله
خدای په څه هنر وه ښکلې جوړه کړې
د خدایي هنر جلوه یې مخ ته راغله
تورې زلفې یې ول ول پر سپینو ولیو
هر اندام یې لکه موج د پسرلیو
کک ترور شو، کک نه وار وپار خطا شو
یو ناخاپه د ښایست په تماشا شو
خُم نه ووتله، تاو لکه لنبه شوه
ملکه زرینه بله شوه، ډیوه شوه
یو زرین نازکه تاج یې پر سر ایښی
مخامخ پرې سور یاقوت لکه سکروټه
ښکلې سترگې یې چینې وې د رازونو

هسکه غاره لکه تکه سپينه بته
په اوبرنگه اسماني جامو پوښلې
لکه لويږي شرشره پر سپينه بکره
تر نازک کميس يې هر اندام ښکاريږي
د هوس زلزلې راشي چې خوځيږي
دا نازک بدن هوا باندي خوريږي
موج په موج د مينې تړيو ته لږزيږي
سپين بدن، تر نيلى رنگې جامې هاخوا
چې ښوريږي، نو خوړل کوي د زړونو
چې قدم واخلي او ښکلې ادا وکړي
هره خوا څپې خورې شي د عطرونو
غواړي کک، چې دې ښکلا ته په گونډو شي
مست هېلمند شي، ورته راشي، په څپو شي
کک راگير دى په درې رنگه ولولو کې
ويړه، کرکه، حيرانتيا کې سرگردانه
دومره ښکلې يې پخوا لېدلې نه وه
د پارس ښکلې، د يونان او روم نازکې
لکه مينځې د دې ښکلې مېلمنې وې
دا سهاکه د دنيا د ښکلو ميره
له بابله رانيولې تر کشميره
ناڅاپي د خُم له منځه؟ دا څه چل دى
څنگه راغله، څه به وايي، څه به غواړي؟
په يوه شېبه کې سل زره پوښتنې
ساقې پر مخې پر زمکه ورته پريوت:
د ساکانو ملکې سترې زرینې!
ستا قدم دې زموږ مانۍ ته بختور شي

ساکستان، چې پر تا ویاړي پر تا پایي
ستا بریا دې سر لوړي د ټول تیر شي
دروازه کې درې ساتونکي په تعظیم شول
مگر کک لاهسې هک و پک ولاړ و
هېڅ باور یې پر نظر پر سترگو نه شي
یوه پیغله څنگه راغله زما مانی ته ؟
دومره زړه ، دومره جرئت یې څنگه وکړ؟
که زرینه وي ، که لویه ملکه وي
که واکمنه د څلور کونجه دنیا وي
هېڅ بنځمنه زما کور ته راتلای نه شي
د دې غره له هوا ساه ایستلای نه شي
عاقبت د بنځینه وو دلته مرگ دی
وروستی غږ یې له همدې غره نه راغبرگ دی.
ملکه زرینه ځیر ځیر کک ته گوري
د سالار بنکلي ځوانی ته فکر ورې
لور قامت، ځیره بنکلا او زرځې سترگې
ملکې تر دې پخوا لیدلې نه ده
نرینه بنکلا تر دې بریده زړه وړونکې
تورې څنې یې لام لام پر مخ چارپېره
غنمرنگه ، لکه هسک شمشاد یې ونه
لکه ښه روزلی اس ، چست اندامونه
لکه دوه پولادي ډاله یې سینه ده
د پیاوړو متو پلې یې وسپنيزې
د ځوانی فصل یې اوس په رسېدو دی
مېړنتوب یې په رگ رگ کې په څپو دی
گلبویه په بخت سپېره په عقل خامه

چې يې داسې نوميالی ښکلی خپه کړ
د ساکۍ وينې ځلا يې مخ کې وينم
ملکه روښانه ډېره ده ښکمرغه
چې يې داسې زوی روزلی په لمن کې
زما زړه کې يې څه نوی شور راويښ کړ
په يو ځل ليدويې څه کانې راو کړې
چې يې داسې پټ احساس په زور راويښ کړ
ټال د خيال کې زنگېده ښکلې زرینه
چې ناڅاپه د کک غږ کړله راويښه
کک د تالندې په څپر په غورههار شو
په غوسه يې گورز راپورته کړ له زمکې
خو له ځايه يې يو گام وړاندې رانه غی
غريو نيولي غږ يې شور په تالار گډ کړ :
تا ته چا ويل ، چې راشه زما مانه ته ؟
دلته ښځې او ديوان راتللای نه شي
د پيريانو شيطانانو لار تړلې
هم ارواوې د اسمان راتللای نه شي
عاقبت د ښځينه وو دلته مرگ دی
وروستی غږ يې له همدې غره نه راغبرگ دی.

ديارلسم سرود

گورز په لاس او خښمېدلی کک ولاړ دی
له غوسې نه رېږدېدلی کک ولاړ دی
خو زرينه ، څه ارامه څه بېغمه
په ښايسته شونډو نړۍ موسکا ولاړه
واه ! پتنگ ته د لښې نڅا ولاړه
د غنچې په شان يې ښکلې خولگۍ واکړه
له خوږو شونډو يې شات و گلاب توی کړل
ورو يې پيل په پسته ژبه وينا کړه :
زه پوهېږم ، دغه گورز د غره په شان دی
هر گوزار يې يو لښکر ته لوی توپان دی
دغه گورز به پر پيلانو پورته کيږي
پر هاتيانو يا ديوانو پورته کيږي
دا د پېغلې مېلمنې لپاره نه دی
د زرينې بې وسلې لپاره نه دی
زه پوهېږم ، چې ستا زړه يې زخمي کړی
ستا ژوندون يې په تيارو کې دی ډوب کړی
د نړۍ نيمه تياره خوا يې درکړې
ته يې داسې په خپل ژوند پورې حيران کړې
چې دې هېر ښېگڼه ، هيله او وفا کړل
خبر نه شوې ، چې تيارې نيمې دنيا نه
هاخوا نيمه دنيا نوره رڼا ورځ ده
هلته مينه ، هلته سوله ، هلته ژوند دی
له انسان سره د بل انسان پيوند دی
نيمه نوره دنيا تکه سپينه مينه

د اوبو په څپر روانه پاڅه سپينه
زه راغلي يم تا هلته ورولمه
له دې تڼو تورو شپو نه دې باسمه
ستا د غره په څپر گورز زما د سر نه دی
او نه ته دومره بېوسه پهلوان يې
چې پر بنځو د خپل گورز تنده سره کړې
دغه گورز د دوښمنانو سر ته بويه
د پيلانو زنجيري لښکر ته بويه
ستا دوښمنو اشکانيانو ملا تړلې
چې لوی بند د ساکستان مو را ويجاړ کړي
ستر زرنګ رانه نيزونو باندي يوسي
د هېلمند اوبه روانې په بلخوا کړي
ساکستان په تنده وچ لکه بيابان کړی
د هېلمند بهير د پارس په خوا روان کړي
د ساکانو اووه تېره يو ځای شوي
چې په ننگه د هېلمند جگړې ته ورشي
زموږ ويره له لښکرو څخه نه شته
اندېښنه د سل پيلانو د لښکر ده
زموږ اسونه ازابې يې د جنگ نه دي
پيل افگن کک له دې هرڅه نه خبر دی
د پيلانو جنگ ته تا سر لښکر غواړو
د هېلمند په ننگه تا نه اشر غواړو.
ملکې چې دا خبرې په پام وکړې
غځونې يې رابښکونکي اندام وکړې
خپل زخمي ښکار ته نږدې په ناز ادا شوه
د عطرونو په څپو نوې هوا شوه

کک یې اوري، لکه بوت خاموش ولاړ دی
د زرینې مرکه یې د روح تل ته
د اوبو د موسیقۍ په څېر بهیري
د زرینې ښکلی مخ یې مخامخ دی
دومره لنډه ده ولاړه ورته ښکلی
چې ورمې یې د نفس پر ده لگیري
د یاقوتو غاړه کی یې پر سینه ده
هر نفس پستو څپو باندي ښوییري
کک د دومره ښکلا زور ته نور ټینگ نه شو
د رښکونکي بدن شور ته نور ټینگ نه شو
ورو یې گورز له لاسه وښویید مخ ښکته
خو نارامه دی، غوسه دی او لا رپردي
یو ناڅاپه یې د غږ تالندې گرز کړ:
د دنیا نیمه تیاره، چې زه په کې یم
بس همدا زما د هستۍ پټه مانا ده
په تیاره کې به اوسېرم ترڅو مې شم
ما ته مه رایادوی، دنیا روښانه
که په هغې نیمايي رڼا دنیا کې
ښځې و نجونې هم اوسیري، نو دوزخ ده
د ښځمنو په صفت مې باور نه شي
دوی نه تمه د وفا کولای نه شم
پر هغه لښکر به څنگه باور وکړم؟
چې یې مشره یوه ښځه وي کمزوري
د هغې جگړې میدان ته څنگه ولاړ شم؟
چې سپاره یې د مېرمنو په بولی ځي
د زرینې په اواز کې بدلون راغی

دا ځل لږ په قهر جن انداز غږیږي
په څېره کې یې جدیت ښکاري له ورايه
زړوره، د هوسۍ په څېر خرام کړي
کک ته مخامخ دريږي، داسې وايي:
هو، د ښځې په بولۍ به ځي جگړې ته!
هر سرتیږی یوې مور دی زېږولی
هر سالار ته یوې ښځې عشق ښوولی
لښکر ټول د خپلې مور په مینه مست دی
د وطن مینه په شان د مور د مینې
د وطن اوبه، شیدې د مور د تن دي
لکه ته چې خپله مور پرېښته بولې
هر انسان ته خپله مور همداسې بويه
دیوې ښځې جفا، د ټولو نه ده
ټولې ښځې د گلبویې په څېر نه دي
گلبويه پر خپل دریځ بې وفا نه ده
گلبویې خو ستا زړه ځکه دی مات کړی
چې د خپل هېواد غرور ورنه مات نه شي
ستا د عشق دنیا یې ځکه وړانه کړې
چې اباده کړي دنیا د خپلو خلکو
پر هغې تر خپله ځانه تېر گران و
ستا تېر یې ځکه ستا تر مخې سپک کړ
وفاداره خپل وطن ته تر تا ډېره
گلبويه، د خپل وطن لویه اتله
د هېواد په مینه مسته شهزادگی وه
ته یې ځکه له خپل څنگه یې شړلی
عشق د ولس او خپل هېواد هغې نه زده کړه

ننگ پر خپلو خلکو یاد کړه له هغې نه
د هغې کرکه له تا نه بل څه نه ده
د پارتیانو گټې خنډ وې د دې مینې
تا چې توره پر ساکانو پورته نه کړه
د هغوی کرکه له دې ځایه پیلیري
هغه څوک چې له خپل ولس سره جنگیږي
بس هغوی به پر پردۍ کاسه لویږي
ته هغې ته شوې پردی هغې شپې نه
چې کڅوالو سره جنگ نه دې سرتاو کړ
تا د خپلو خلکو مینه کړه ترې غوره
په هغه شپه د وینمن شوې د گلبویې
هغه څه چې تا دي کړي، هغې وکړل
هر یوه د خپلو خلکو ننگه کړې
تر دې منځه ستاسو مینه نامراده
تر دې منځه د هېواد مینه شوه کرښه .

څوارلسم سرود

کک دی هېښ، کک دی د فکر سېلاو وړی
څه هونبیاره، څه جراره ده زرينه
ما خو داسې پېغله هېڅ لېدلې نه ده
سل حکمته يې په هر ټکي کې نغښتي
په ښځمنو کې دا دومره عقل و پوهه ؟
دا به ښځه نه وي، دا به پرېښته وي
نه نه ښځه ده، زما د مور په څېر ده
پرېښته خو ما ته خپله مور هم ښکاري
دا دوهمه پرېښته، له کومه راغله ؟
کک د سترگو له کونجونو ورته گوري
تلوسې يې بيا په زړه کې راپاڅيري
يو ځل بيا ستر پهلوان خبرې پيل کړې
خو دا ځل د تېر په څېر په غوسه نه دی
څه آرامه يې د غږ درنې څپې دي :
بيا د هغې بېوفا نوم راته مه اخله
زما کرکه د گلبويې له نامه شي
مينه کار نه د حکمت ده، نه د عقل
مينه زړه غواړي او زړه خو لوی پاچا وي
د زړه مينه کې هېواد و خلک نه شته
زړه خو روند وي، بس يوازې جانان غواړي
اردوان پاچا پخوا زما دوښمن و
ان د پلار په پاچاهۍ کې يې وه کرکه
گلبويې تر هغې ډېره کرکه وکړه
په تېره چاره يې خوږ زما گوگل کړ

خو د ژبې د چارې تپ يې ژور و
دغه تپ زما په زړه کې لا تازه دی
ملکې د کک ور غوڅې کړې خبرې
د نامتو پهلوان لنډ ځواب يې ورکړ:
د گلبويې مينه نه وه د زړه تل نه
له اوله يې دوستي په بل غرض وه
ستا له مټو يې ساتنه د پارس غوښته
ته يې لومه د خپل حسن کې ساتلې
ته يې جال د خپل بنايست کې وې نيولی
جنگولې يې د خپل وطن لپاره
چې مراد يې نور له تا اخیستی نه شو
بس هغه شپه يې پرېښودې په لاره
تارینستينې مينه هېڅ ليدلې نه ده
تا له زړه مينېدل کله ليدلې ؟
د وطن د مورنۍ مينې په خوند دې
په ټوپونو خپل زړگی نه دی ليدلی
د هېلمند له مستانه څپو دې چېرې
د روح جام په شور و شر نه دی څښلی
ته د خپل تېر په ننگ جگړې ته ولاړ شه
د خپل ورور د خپل هېلمند ساتنه وکړه
ته د خپل ولس پر سر د وياړ جوغه شه
چې ساکي نجونې دې ياد کړي په بدلو
چې د پېغلو په لنډيو کې اتل شې
هغه وخت به پوه د مينې په مانا شې
د ساکي نجونو د زړونو به پاچا شې
ايله پوه به د ښځمنو په درنښت شې

مورولي او خور ولي به دربنکاره شي
هره ساکه به د خپلې مور په شانې
پرېښته پاکه سپېڅلې دربنکاره شي
دغه کرکه به دې زړه څخه ستنه شي .
ښځه مينه ده ، د مينې سرچينه ده
ښځه ژوند ته يوه ښکلې بهانه ده
هو هو ښځه نيمايي رڼا دنيا ده
د هستۍ او د ژوندون ښکلې مانا ده.

پينځلسم سرود

شپه پخه ده، د ماڼۍ تالار روښانه
لا د کک او ملکې ترمنځه شور دی
زرينه لا هڅوي اتل جگړې ته
چې خپل گورز سره پيلانو ته قيامت شي
چې ساتونکی ساکستان کې د لوی بند شي
خپلخانو سره ملگری د هېلمند شي
خو د کک په زړه کې پټ قيامت جوړ دی
هم غوسه دی، هم خپه دی هم خوشاله
عجيبه ده، هغه تېر هوډ يې مات شوی
يوه ښځه يې ماڼۍ کې ده ولاړه
خو وژلو ته يې لاس نه پورته کيږي
دغې پېغلې خدايزده څه کوډې پرې وکړې
چې دی چوپ ورته ولاړ دی، دا غږيږي
د کک روح کې زورور توپان الوتی
په عجيبه کشمکش کې راگير شوی
يوه ښکلې يې د ژوند لوري ته بولي
خو بلخوا ښامار د ضد، کرکې ولاړ دی
خپل زندان کې يې د بند لوري ته بولي
اضطراب د کچه مار په څېر ترې تاو دی
نيم تياره جهان ته ولاړ شي، که رڼا ته
پټ شي، ورک شي؟ که راووهي دنيا ته؟
زړه نازړه له پټ توپانه سره راباسي
په لږ قهر ملکې ته داسې وايي:
هم له رزمه، هم له بزمه نور ستومان يم

د غمونو او دردونو يو جهان يم
له انسانه د وفا تمه مې نه شته
له ژوندون څخه مې يو مخ زړگي تور دی
ما د جنگ په باتو مه ننگوه گوره
ما ته نوم د ښځې مه اخله په ژبه
زه دخپل روح په توپان کې داسې گير يم
چې اخته د ځان خوړلو په شوگيريم
پټ توپان دې زما په زړه کې راوینس کړی
تا خپل ځان سره په جنگ يم اړولی
بوربوکی د نوي شور کې اوس راگير يم
هو! يا نه! ځواب اوس نه شم درکولی
ښه به دا وي، چې اوس ولاړه شې له مانه
زغم مې مه ازمويه نور، يم پریشانه
ښه به دا وي چې اوس پاتې شم يوازې
غوره دا ده چې بې زیانه شې روانه
زما ساتونکي به ملگري درسره شي
زما سمند به دې تر خپله ځايه يوسي
ما بس خپلې دنياگۍ کې، ځانته پرېږده
تر دې ډېر به سریتوب رانه ونه شي
هسې نه کوم لیوتتوب راخه وشي
خو زرينه خپل زخمي ښکار ته نږدې شوه
په مکيز ادا يې داسې ورته وويل:
نه مې ستا سمند په کار دی نه ساتونکي
زه يوازې وم راغلې، ځم يوازې
زما وروستی خبره واوره پهلوانه
اردوان دی راروان له خپل مکانه

په تپسون کې د لښکرو په چار بوخت دی
سل پیلان یې ټول تړلي په زنځیر دي
زموږ څارگر یې هرې چارې ته په ځیر دي
بله میاشت کې چې سپوږمۍ د څوارلسم شي
د فراه پولو ته دوی رانږدې کيږي
موږ یې مخه د فراه دښته کې نیسو
زموږ جگړه به له همدې ځایه پیلېږي
پیل افکنه! پهلوانه! چې ته راشې
له خپل گورز سره به تندر او برېښنا شې
تور قیامت به د پیلانو پر لښکر شي
د پارتیانو لوی پرتم به در په در شي
د هېلمند رڼې څپې به تپې وایي
ښکلې پیغلي د ساکانو به تا ستایي
بله میاشت، چې څوارلسم سپوږمۍ شي بره
زه به دښته د فراه کې یم په تمه
ستا به لاره په خوږو سترگو څارمه
د ساکي پرتم ملاتړ ته دې بلمه
ستا وجود کې ده ساکي اتله وینه
راولي دې خامخا د هېلمند مینه
اوس نو ځمه تا په خدای سپارمه گرانه
پهلوانه! د ساکانو قهرمانه!

شپاړسم سرود

بیا د کک راپارېدلې وسوسې دي
ولولې دي ، پټې پټې تلوسې دي
نابللې مېلمنې بیا لیونې کړ
په یوه شپه کې یې جوړ ترې بل سړی کړ
کک د نویو احساساتو په ټال زانگي
د ملکې زرینې ښکلا لوټلی
یو ځل بیا یې زړه نری نری تخنیري
دا زړگی څه بوالهوسه ملامت دی
کله دلته کله هلته مینیري
د گلبویې د بېلتون غم لا تازه دی
چې د بلې په پیکي پورې زنگیري
خو دا ځل خبرې نورې کیسې نورې
تش مین د زرینې په ښکلا نه دی
دغې پېغلې یې په روح کې ویننه کړې
د هېواد او د تېر نوې جذبې ده
دا ځل مینه د هېلمند او ساکستان ده
دا ځل عشق د یوې بلې خوږې مور دی
د غیرت دی هم د ننگ او د پیغور دی
دا ځل نورې مینې ډېرې زورورې
د دوښمنو له تور نیته اندېښنه ده
د گلبویې او زرینې توپیر ډېر دی
شهزادگی وه بوالهوسه، دروغجنه
پوهه لږه، کبرجنه، په زړه سخته
خو ملکه زرینه په سیاست پوهه

د تېر پر درد دردمنه ، لږ مغروره
د هېلمند په اوبو وتې ملا تړلې
د ساکانو د يووالي ارمانجنه !
زرينه يوازې ښکلې پېغله نه ده
زرينه يوه هوبښياره ملکه ده
ښايي دا به جاذبه د گډ تېر وي
ښايي دا به وي خپلوي د گډې وينې
گلبويه په وينه بل څوک وه پردۍ وه
اه! د مينې او د وينې څه توپير دی
ما گومان کړ چې ډېر لوی انسانيت دی
په دې منځ کې به د وينې خپلوي نه وي
قوميت به انسانيت کې نه ځاييږي
عشق به نه پېژني پولې د خپلويو
ما گڼله، چې تر هر څه زوروره
له انسان سره د بل انسان ده مينه
عاطفه به نړوي د تېر پولې
ما ويل هر انسان به گران په بل انسان وي
هی ارمان چې داسې نه ده، داسې نه ده
هر انسان ته خپل تېر تر نورو گران دی
دا مې وليدل چې څنگه يوه پېغله
ځاروي تر خپلو گټو خپله مينه
قرباني کړي خپل مين تر خپل هېواده
وژني خپله عاطفه د تېر مخ ته
څومره سخته، څومره ستوغه دا پوښتنه
يو خوا مينه د هېواد او د تېر وي
بلخوا عشق لکه معبود د زخمي زړه وي

د دې دواړو تر منځ کوم یو رااخلې
گلبویې په کې هېواد و تېر واخیست
اور یې پورې د خپل زړه پر دنیا گۍ کړ
زه یې وشړلم زړه او حافظې نه
خو زرینه خدایزده راغله له کوم ځایه؟
یو ناڅاپه یې بدل زما جهان کړ
زه یې وویستم له پوچې دنیاگۍ نه
زه یې راوستم له ځانه بېرته ځان ته
خوبولی، لیونی او مستانه وم
زه یې ډوب کړم د هېلمند سرو اوبو کې
یو ناڅاپه یې له ضده رابهر کړم
کړم لاهو یې د یو بل عشق په څپو کې
زه یې راوستم او بېرته یې سهاک کړم
د هېلمند په ننگ یې پورته کړم له زمکې
د هېواد په عشق یې نښکته کړم اسمان نه
زه یې بېرته پر پښو ودرولم
یو ځل بیا یې مخامخ کړم و دوښمن ته
د عشق نوی شور یې وینس کړ زما په روح کې
یو ځل بیا یې هیله من کړمه ژوندون ته
پر دوه لارې یې حیران یم درولی
نن څه وکړم او سبا ته چېرته ولاړ شم؟
چې بل ځلې څوار لسمه سپوږمۍ خپږي
چې د تورو شرنګی پورته شي فراه کې
د هوما د ځم تر څنګه غمجن کینم
که گورز واخلم د هېلمند په ننگ ولاړ شم؟

اووه لسم سرود

آه! چې عشق څه زورور توپان د روح دی
اوف، چې مینه څه کوډگره سره بلا ده
ملکه هېڅ وخت نارامه داسې نه وه
بې هېلمنده، بې هېواده، بې له خلکو
هېڅ یو شور یې په زرگي کې کله نه و
خو اوس بل ډول خوبونه پریشان ویني
څه زړه وړونکي، څه خواږه خواږه خوبونه
لومړی ځل یو نارینه ورته خوږ ایسي
لومړی ځل دی چې یو څوک یې خیال کې گرځي
ملکه له څه مودې بدله شوې
پرځان پام کوي، سینگار یې ډېر خوښیږي
تر پخوا یې خلوت زیات دی، وي یوازې
کله کله بس له ځان سره لگیا وي
کله سره شي، کله پته موسکا وکړي
کله کله لوړ قامت پر سمند ویني
چې یې څنې پر سورلی باد ته نخیري
د یو چا عجیبو سترگو ترې خوب وړی
د یو چا له غوسې ډکه څېره گوري
قهرجن کاته د چا یې رایاډیږي
یو ناڅاپه ځان راوینس کړي، هرڅه هېر کړي
غواړي بېرته خپل جهان ته راستنه شي
دا هرڅه تش لیونتوب ورته ښکاره شي
بیا هېلمند وي، بیا وطن وي، بیا ساکان وي

بیا جگره د ساکستان او اشکانیانو
بیا پیلان د اردوان تر مخې راشي
تر جگرې پورې یوڅو ورځې دي پاتې
اوگزریاخ د لوی لښکر چارې سنبال کړې
د غشمنو، د ډال والو، نیزه والو
د خلویښت زره سپرو، د ډېرو پليو
د لرگینو لویو لویو منجنيقو
د ساکي خپلخانو ټول سالاران غوندې دي
شور و زور یې د جگرې پر څرنګوالي
د ساکي مېرمنو لوی لښکر راټول دی
ورسره د اوبو ژۍ او تنورونه
تېره کړي واستاکارو نیزې غشي
ټکېدلې اور کې پلنې تېرې تورې
د سرتېرو کوزرۍ له هوما ډکې
ملاوستنیو پورې ځوړندې پیالې دي
اوگزریاخ د ټولو چارو ډاډ ورکړی
بس یوازې د پیلانو کیسه پاتې
کک به راشي که به رانه شي جگرې ته
ټول لښکر سره دا لویه اندېښنه ده
لښکر څه چې د ساکانو اووه تېره
لارې گوري، گوندې راشي پهلوان ستر
لا خبر د هو! یا نه! راغلی نه دی
پیل افگن کک لا یوازې دی مانی کې
څوارلسم د میاشتي ورو ورو نږدې کیږي
د فراه خواته لښکر سبا کوچیږي
ولولې دي په څپو د ټولو زرو کې

دا جگړه د مرگ وژوند لويه جگړه ده
د هېلمند اوبه خو ژوند د ساکستان دي
اردوان دی راروان چې هېلمند لوت کړي
ملکه د اندېښنو څپو لاهو کړه :
کک به راشي د پيلانو دې جگړې ته ؟
موږ به ناڅاپه راووځو په فراه کې
د بند لاره به کړو بنده په پارتيانو
پيل افگن که پيلان دلته په گوندو کړي
اردوان به له فراه څخه تېر نه شي
د هېلمند څپې به ځي په خپل بهير کې
ساکستان به وي سمسور په شنو باغونو
ان له بڼسته تر زرنګه به بيليري
ډېر ليننتي، لويې ويالې له شنو نهرونو

اتلسم سرود

د فراه پراخه دښته لکه رغوی
بېگه شپه د خوارلسم وه، سپورمی سپینه
اوس سهار دی، خو لا لمر ختلی نه دی
د لویدیځ خواته وړې ټیټې غونډۍ دي
د غونډیو ترشا، لرې په افق کې
د اسمان خواته نری دوره ښکارېږي
ختیځ خوا ته، یوه هسکه پرښه باندي
د ملکې زرینې کېږدی ولاړه
څو سپینېږي مخور یې تر څنگ ناست دي
ملکې نن د جگړې جامې اغوستي
اوگزیڅ د ملکې تر څنگ ولاړ دی
د لویدیځ لرې افق ته په ځیر گوري
د غونډیو تر شا دوره ورته ښيي
دغه دوره د پارتیانو د لښکر ده
درنه دوره ښيي دا چې سپاره ډېر دي
د پیلانو درون کاروان هم ورسره دی
له ختیځه لا لمر څرک نه دی وهلی
چې له لرې د لویدیځو لوړو شاته
د لښکرو د پښو دورې نږدې شوې
درې څلور منزله لرې، له یو بله
دوه لښکره شرنګوي تورې او زغرې
بې خبره دی لښکر د اشکانیانو
ځي چې بند د ساکستان ته ورنږدې شي
د فراه او بست تر منځه هلته لرې

د پیلانو په زور مات د هېلمند بند کړي
خو خبر نه، چې ساکانو لار نیولې
له زرنگه تر فراه پورې راغلي
اشکاني لښکر مغرور دی، کبرجن دی
د پیلانو لوی لښکر باندي نازیږي
هر یو پیل یې لکه غر داسې روان دی
زغره وال سرتیري دوه کتاره درومي
د پیلانو کاروان ساتي له یرغله
اشکاني لښکر روان دی څلور برخې
لومړۍ کرنه زغره وال غشي ویشتونکي
ورپسې دي گن سپاره چټک سرتیري
منځ کې سل پیلان روان دي لکه غرونه
څلورم کتار کې گن پلي روان دي
د سپرو لومړی کتار کې هسک بیرغ دی
د بیرغ تر څنگ یو چتر د بخملو
تر دې چتر لاندې ناست پر یوه تور اس
اردوان پاچا روان په ډېر غرور دی
دیخوا مشر د ساکانو اوگزریاخ دی
د تیشخولو د تېر هغه ستر مشر
چې ساکانو کې هونبیار هم زړور دی
د ملکې زرینې زرگی درزیږي
اندېښنې یې د زړه ورو ورو لا زیاتېږي
چې د کک پرېکړه به څه وي؟ څه به وکړي؟
زما مینه به یې زړه کې وي پرېوتې؟
زما لیدو ته به یې زړه کې تلوسه وي؟
د خپل قوم او خپل هېواد په ننگ به راشي؟

د زرينې د ورتلو خاطر به وکړې؟
ما خو ډېر په ډاډ ساکان جنگ ته راوستي
د سالارکک پر وفا مې شرط تړلی
خدایه ما مې خپل ولس ته کمه مه کړې
سالارککه! نن چې ورځ د مرگ و ژوند ده
لا تراوسه دې خبر د راتلو نه شته
اوس چې دورې د دوښمن د لښکر ښکاري
اوس چې غږ يې د گامونو اوریدای شو
خو ته نه يې، نه دې وهم د گورزونو
اوس چې اوږو هوی وهای د سل پیلانو
نښې نه شوې رانښکاره ستا د گامونو.

نولسم سرود

لمر لومړۍ زرينه څړيکه له غره وکړه
د فراه هواره دښته لکه رغوی
لمرخاته خواته يو سپل مرغۍ راتاو شوې
د سهار وږمه پسته پسته لگيږي
گډ د ترخې او سونگوري بوی يې راوړ
د وږې څرمښکۍ څپ شو، لار يې وکړه
په پسته دوره کې ولاړه او پناه شوه
جارو بوتې لاندې چټکۍ په هوا شو
ټولې سترگې لمرلویده لوري ته ځير دي
د وړو غونډيو منځ کې لار ته گوري
د ساکانو د غشمنو لښکر خور شو
شمال لور ته غځېدلي واړه غرونه
کماندار غشي ويشتونکي ساکان راغلل
د دې ټيټو غرو پر وليو يې مورچې شوې
اوگزيڅاخ ورته د لارې کرښه ښيي :
بس لومړۍ څپه چې راشي د پارتيانو
يوناخاپه پرې د غشيو باران جوړ کړئ!
له دې ځايه ټول لښکر دی تر څار لاندې
نيزه وال يو څو سپاره به درسره وي
چې د غره لمنې وساتي دوښمن نه
اوگزيڅاخ پر ايره يي اس چست چالاکه
له يو اړخه دی په منډه ځي بل اړخ ته
د جگړې شيبې ورو ورو رانږدې کيږي
د ملکې زرينې زرگی دريږي

د سهار لومړنۍ وړانګې راخوږې شوې
مخامخ غونډۍ له ورايه اوس ښکارېږي
یوناخاپه د بیرغ څوکه ښکاره شوه
بیا ورو ورو د نيزه والو نيزې راغلي
د سپرو سرتېرو ښکاري اوس سرونه
اوگزریاخ مخامخ گوري لوی لښکر ته
زرینه پر هسکې پرېښې ده ولاړه
د جنګي کېږدۍ درشل کې لښکر څاري
د ساګي خېلخانو نور مشران یې څنگ ته
د پارتيانو د لښکر سرونه شماری
شور و زوړ د لوی لښکر په غوږو اوږي
د پښو خرپا، د تورو شرنګا خيژي
یوناخاپه رانښکاره شول غرونه غرونه
سل پیلان په زنځیرونو دي تړلي
پیلبانان یې پر خټ ناست دي زنگېدلي
د هر پیل تر مخ په منډه خادمان دي
د لښکر له گامو خيژي خړه دوره
له غونډیو لویې دښتې ته کوزېږي
د زرینې تر دریخ په منډه راغی
اوگزریاخ په ادب کوز شو ملکې ته:
عمر اوږد د ملکې شه تر ابد
زموږ لښکر پر لوړو سیمو ځای پر ځای دی
د غشمنو مور چې ټینګې دي په غرو کې
سپین لوګی چې د کېږدۍ تر څنګه پاڅي
نو تورو به د جگړې د پیل پو کړو
ملکه د اندېښنو په ټال زنگېږي

بس يوازې يې د (هو!) اشاره وکړه
اوگزيڅ د اس په منډه بېرته ولاړه
د کاسيانو يو سپينږيري مشر وويل:
گومان نه کړم، چې به کک جگړې ته راشي
تر دې وروسته يې په تمه نه پاتېږو
د ملکې زرینې عمر دې اوږد شي
چې دوښمن زموږ د غشمنو بريد ته راشي
حکم ورکړئ، چې سپاهيان سپين لوگی وکړي
د کاسي مشر وينا وه لکه غشی
ملکه يې په زړه بيا بيا ژوبلوله
د وروستی هیلې کمزورې پلوشه يې
د زرینې روح کې ورو ورو قتلوله
د پارتيانو لښکر نابیره تم شو
تر لښکر وړاندې څارگرو خبر ورکړ
مخامخ يې د ساکانو لښکر وليد
د جگړې کېږدی يې وليده له ورايه
ناڅاپي يې د فراه دښته کې پام شو
چې ساکانو ورته لاره ده نيولې
يو منزل دي دوه لښکره سره لرې
اشکاني لښکر د تللو خيال بدل کړ
د سپرو يو لوی لښکر يې کړ راوړاندې
ناڅاپي يې د وړو غرو خوا ته مخ کړ
په دې نيت چې له دې لوړو پرې ورتاو شي
د سپرو لښکر چې راغی د غرو بريد ته
ملکې اشاره وکړله اورتون ته
سپاهيانو کاغذي واښه لښه کړل

تک سپین دود شو د کېږدی له اړخه پورته
د توروم لوړې نارې انگازې وکړې
او غشمنو غشي وټومبل لیندی کې
په یوه شېبه کې پورته شغهار شو
د اسمان خواته زرگونه غشي ولاړل
د پارتیانو د سپرو لښکر په خفاسته
د ساکي لښکر په لوري راروان و
د سهار لمر پرکولې سپینې تورې
چې ناڅاپه له اسمانه باران راغی
د برېښنا په څېر د غشيو توپان راغی
په سلگونو سپاره پرې اېستل اسونو
غشيو وويشتل پارتیان په ځيگرونو
بل ځل بيا غشمنو غشي په لیندی کې
بيا يې جوړ کړ پر سپرو باران د غشيو
يو څو پاتې ټپي شويو سپرو هی کړل
بېرته شاته د پارتي لښکرو خواته
اردوان په ننداره و د دې ټولو
د مرگ کومي ته پراته د ده سپاره وو
افرين يې په تدبير کړ د ساکانو
په مغرور انداز يې وموسل لښکر ته
د وحشي ساکانو ترپ دی او يا خرپ دی
دوی لا خوند زما د گوزار لیدلی نه دی
دوی خبر لا په دې نه دي چې زه څوک يم؟
د ارشک (۲۳) د لوی کاله ستر شهانشاه يم
د پارتيا د لوی لښکر تر مخ روان يم
د رومیانو او مصریانو ماتوونکی

د بابل او ارمنيانو ایلوونکی
اردوان د خپل لښکر سالار راوغوښت
قهرجن او په لوړ غږ یې ورته وویل:
د غوبه و، پوونده و لښکر څه دی
چې زما مخې ته داسې ودرېدلی؟
زما سپاره یې گڼ په غشيو راگوزار کړل
دوی لا خوند زما د جگړې لیدلی نه دی
زما په لاس یې د مرگ درد ځکلی نه دی
د پیلانو لوی لښکر راولی مخ ته
زنځیرونه ورپرانیزې پښو نه
ترنگرونه ورته واغوندې د زغرو
هر یو پیل داسې په وسپنو کې یوښ کړی
چې د غشيو هم د تورو لار ترې نه شي
پر پیلانو قهرجنې کریغې وکړی
چې له ویرې نه وحشي شي او سراخلي
مخامخ یې پر ساکانو کړی ورخوشې
لوی لښکر یې تر پیلانو لاندې دل کړی
د سرتیرو ککړۍ کړی پښو لاندې
اندامونه یې تر پیل لاندې لتار کړی
نیزه وال او پلي بېل شول لار یې وکړه
د پیلانو لوی لښکر یې کړ راوړاندې
خادمانو لویې زغرې راخوړې کړې
د ساکانو څارگر غره نه ورته گوري
اوگزریاخ د نیزه والو ټولی راوست
د لښکر تر مخ یې ټول پر زنگون کېښ کړل
نېزې مخامخ دوښمن ته شولې نېغې

اوگزيياخ لا باوري پر خپل تدبير دى
پت په زړه کې وېرېدلى له پيلانو
خو لا هغسې چالاک د جنگ په کار دى
د سهار لمر اوس يوه نيزه ختلى
د زرینې ناکراره زړه دريږي
مخامخ هلته پارتیانو ځان چمتو کړ
د پيلانو لښکر جوړ شو، راخوځيږي .

شلم سرود

تر کپړدی پورې د وینو وږم راغی
اشکاني سپاره پراته د غره لمن کې
له زخمي اسونو لاره ورکه شوې
بې سپرو هره خوا خُغلي په ډار وهم
زرینې سترگې کړې پټې غوږ یې ونيو
چېرته لرې یې تر غوږ د سیند خپې شوې
د هېلمند د شرهار اواز یې واورېد
د لومړي گوزار لپاره هېلمند خوښ دی
لکه سیند چې منندوی وي له ساکانو
د پیلانو اندېښنه لا پر خپل ځای ده
ملکې ژر سترگې پرانیستې افق ته
مخامخ دي راروان لکه د غرونو
سل پیلان په زغرو پوښ په غورځنگونو
راروان دي، چې ساکي لښکر چیکر کړي
تر گونډو لاندې سرتیري، بولندوی کړي
او بیا ورشي د هېلمند د بند په لوري
زړونه یخ د دغه بند په وړاندو کړي
نیزه واله ساکان کېښ پر گونډو ناست دي
د نیزو تېره سرونه یې نیولي
هغې خوا ته چې پیلان پرې راروان دي
ټول پوهیږي، چې پیلان پرې نه ژوبلیږي
نیزه وال به بلهاریان د ټول لښکر شي
خو ساکان د ویرې، تېښتې خلک نه دي
د هېلمند په ننگ یې مرگ پر ځان منلی.

ملکه هرڅه ته ځیر ده ، برنډې گوري
يا به ټول مرو د پیلانو تر پښو لاندې
يا به بېرته اشکاني لښکر ستښېږي
یوناڅاپه کوم ساکي سالار نارې کړې :
هلته گورئ! له جنوبه څوک رادرومي
د زرینې زرگي ټنډ په درېدو شو
یوناڅاپه له خپل ځایه شوه ولاړه
وارخطا یې څو گامونه کړل ورپورته
د کېږدی کینې اړخ ته تاوه شوه په منډه
د جنوب له خوا پراخه لویه دښته
لکه رغوي ته چې گورې داسې ښکاري
خورا لرې پراس دنگ سپری رادرومي
لکه غر داسې د جنگ سپری رادرومي
یو لوی گورز یې پر اوږه دی اړولی
د سمند له هر یو گام یې سپرغی خپري
تورې څنې یې له باد سره نڅیږي
له ډېر لرې یې پرتم له ورايه ښکاري
د ساکي لښکر له هره ځایه ښکاري
پر پراخه دښته داسې راروان دی
لکه غشی وي روان د باد پر څڼو
لکه تېزه بېړۍ هسکه پر څپو وي
لکه ټنډ شاهین چې الوځي اسمان کې
په نڅا یې د سمند اوږده یالونه
د گوربت بڼه یې هسکه پر جوغه ده
مخامخ دی راروان د لښکر خوا ته
اوس یې غږ راځي له ورايه د تراټونو

په هوا کې یې د گورز هیبت خوریږي
څه پرتم لري دا سپور زلمی چې ښکاري
عجیبه وېره په زړونو کې پرېباسي
هېڅ انسان دومره اغېز لرلای نه شي
مگر دا چېرته له نسله د اسمان دی ؟
که د ښکلیو ښاپېریو او دیوانو
د کېږدی تر خوا د ټولو سترگې برېښي
د زرینې زرگې تند تند لا درېږي
ولولې دي، خوشالی دي احساسات دي
چې یوځای پر زرینې باندې یرغل کړي
د جانان قامت یې وپېژاند له ورايه
څاڅکي اوښکې یې له سترگو رابهیري
سپور له گورز سره په منډه راروان دی
د جگړې ډگر ته مخامخ رادرومي
څه چټک، څه پرتمین، څه وهمناکه
لکه تندر راروان دی رارسیري .

یویشتم سرود

یو شاهین پر لویه دښته بیا راتاو شو
دوه هوسی په منډه وختلې غره ته
غرنیو بوټو ونخل هوا ته
د فراه پراخه دښته ده هواره
لمر ځلیري، خو گرمي لا ډېره نه ده
د سرتېرو زړونه ډک له اضطرابه
زغره وال پیلان بس څو گامه دي لرې
په وحشت په لیونتوب وهي رامنډې
د ساکانو د لښکر خوا ته رادرومي
پر سمند پرتمین سپور په منډه تېر شو
یو نظر یې ملکې ته مخ راواړاو
د کپړدي تر مخې تېر د باد په څپر شو
زرینې له اوبنکو ډکې سترگې یووړې
پر جانان یې د خواږه نظر برېښنا شوه
هسک د غره په څپر سپور، ورغی په منډه
د پیلانو یاغي شوي لښکر مخ ته
سهمناکه گورز یې تاو کړ له خپل سره
اوگزریاخ هم پونده ورکړله خپل اس ته
شل سپاره نیزه وال هم په ده پسې شول
د پیلانو وحشي شوی لښکر راغی
پوښی د وسپنې د زغرو په ترنگرو
لومړنی پیل مخامخ په کک راتاو شو
لکه تندر یې پر سر د گورز گوزار شو
پر تندي د گورز گوزار سره ایسار شو

پیل پر ځان لکه زخمي بنامار راتاو شو
په یوه گوزار راپریوته پر زمکه
نېزه والو د پیلوان سینه کړه نښه
کک د بل پیل خواته تېر په ډېر تلوار شو
اوگزیڅ له ډېره ځوښه چیغه وکړه
خپل لښکر یې شاته وویست د غره خواته
د پیلانو غوښند جوړ پر همدې ځای شو
کک پر بل او بیا پر بل پیل گوزار وکړ
د سالار سمند لښکر کې د پیلانو
داسې الوځي دمست گوربت په شانې
پهلوان کک یې ولاړ پر رکابونو
تاووي د غره په څېر گورز له خپل سره
هر گوزار یې د پیل سر یا زنگون مات کړي
زغره وال ترنگر یې ننوځی مغزو ته
هیاهو ده ، شرنگهار دی او دربا ده
د کک هووو !! ده ، د سمندی شیشنهاری دی
اوگزیڅ او نیزه وال هم ورپسې دي
پیلوانان دي تر پښو لاندې دل شوي
خپل پیلان ورته بلا شول له هیبته
کک لا گورز له سره تاو کړي غورځنگ وکړي
د بل پیل د ملا هډوکي په خرپ مات کړي
گڼ پیلان له ډېره وهمه هر خوا تښتي
څه یې بېرته د پارتي لښکر په لور شول
څه یې مات و گوډ ولاړ دي او ستمیري
څو یې دښته کې خواره واره په تښته
پیلوانان د ځان له ډاره ترې خواره شول

خه يې راغلل لاس تپلي تر ساکانو
د کک گورز په وینو سور دی د پیلانو
لایې هم له سره تاو کړي ، گوزار وکړي
اردوان هرڅه په رډو سترگو گوري
له هر پیل سره یو ټس تندي ته ورکړي
اردوان خپل دوښمن وپېژاند له ورايه
د کک گورز يې پېژانده له ډېر پخوا نه
دا له کومه شو ؟ او دلته څنگه راغی ؟
څنگه پریوت له اسمانه لکه ټکه
لکه تندر راگوزار شو له فلکه
اردوان له پیلوانانو خپل پیل وغوښت
اس نه کوز شو ، پر شاهي پیل باندي سپور شو
مخامخ يې له سپرو سره ور هی کړل
د کېړدی په لور روان شو په ډېر خښم
ملکې چې اردوان ولید له لرې
د خپل اس او پلنې تورې غږ يې وکړ
زرینه د جنگ کېړدی پردې ته ولاړه
شېبه وروسته هسکې پرښې څخه لاندې
خو سپاره پر اس رابښکته شول ډگر ته
یو نقاب پرمخ چټک سپور يې ترمخ و
د ساکي تېر مشران هم ورپسې ول
نقاب پوښه لکه چټکی داسې تېز دی
مخامخ د اردوان په لوري ولاړل
اردوان نيزه په لاس توره ترملا دی
د خپل پیل په کجاوه کې نیغ ولاړ دی
کک لا گورز تاو کړي له سره ، پیل گوزار کړي

یوناخاپه یې وړپام شو اردوان ته
مخامخ ورته سپاره ساکان ښکاره شول
نقاب پوښه سپور یې ولیده چالاکه
اوگریاخ ته یې په بېره لاس اوچت کړ
ته ورځه! د ملکې ملگرتیا وکړه
ما یوازې له پیلانو سره پرېږده
اردوان په ملکې پسې روان دی
لښکر بوځه د میدان منځ ته ورکوز شه!
اوگریاخ په ډېره بېره اس راتاو کړ
اندېنمن دی، کک یوازې څنگه پرېږدي؟
دا دې څنگه ازموینه کې راگیر کړم؟
خدایه تا ته مې سپارلی پهلوان کک
اوگریاخ لښکر روان چست و چالاک کړ
مخامخ د اردوان په لوري ولاړل
نقاب پوښه سپور پر سپین اس مخامخ شو
اردوان نیزه گوزار کړه د سپور خوا ته
د سپور ډال د اردوان نیزه کړه کړه
اوگریاخ لکه سیلاو پرې راروان دی
دوه لښکره سره اوس غاړه غړۍ شول
تورې پورته شوې، نیزې شنې په هوا شوې
د اسونو شیشنههار، د پلیو شور دی
په دا منځ کې اردوان پر پیل خرام کړي
لکه مچ د غره پر سر داسې ښکارېږي
نقاب پوښ سپور ته حیران دی، چې دا څوک دی؟
څه چالاکه، زړور دی څومره تېز دی
د جگړې په هنرونو ښه پوهیږي

خو پارتي سپاره يې پرېاسل له اسه
اردوان د کېردۍ خواته ورتلل غواړي
نيت يې دادی، چې زرينه راپيدا کړي
غواړي ونيسي ژوندۍ ښکلې زرينه
د هېلمندا ساتندويه، هغه سپينه
خو دې سپور پر مخ نقاب او خو يارانو
د کېردۍ خواته د ده لاره نيولې
اردوان له غوسې مار غوندې تاوېږي
ښه اوږده شېبه جگړه د دې ټولي وه
د پاچا لار يې تړلې وه کېردۍ ته
هاخوا لرې کک لا جنگ کړي د پيلانو
د زخمي پيلانو شور دښته کې خپور دی
دکک ډېره اندېښنه ده ملکې ته
زرينه ترې ورکه شوې په جگړه کې
خدایه! څه شوه زما د ژوند وروستنی هيله؟
زه د دې په غږ جگړې ته يم راغلی
زه د دې ښايست بيا ژوند ته يم راوستی
خدایه! ويې ساتې، ته يې ساتندوی شې
بې زرينې ژوند تياره دی، بې مانا دی
بې زرينې ژوند قيامت په دې دنيا دی.

دوه ويشتم سرود

سره غرمه ده، خرمنبنکي سيوري ته خغلي
دوه شاهينه د غره خالي ته ستانه شول
خر کربوری پر ډبره خک خک کيږي
په هوا کې تود د وینو وږم خپور دی
لا په دښته کې شرنګا د تورو خيژي
ګڼ سرتيري د پارتیانو مړه، تپيان دي
اردوان لا د زرینې په لتون دی
نقاب پوښ سپور یې لا گرد تر پیل تاوېږي
اردوان پر نقاب پوښه سپور خښمېږي
خپل شاهي پیل یې راتاو کړ پرې ناخپه
پیل درنه پښه را کوزه پر سپین اس کړه
اس په ملامات شو او سپور ترې راگوزار شو
نقاب پوښ جنگيالی ولويده په خاورو
په لويډو کې یې د مخ نقاب شولرې
ول ول ووتې له خوده تورې زلفې
یوناخپه د زرینې مخ ښکاره شو
لکه ښکلې د سیند بته، تکه سپینه
بېرته چسته راولاړه شوه زرینه
اردوان له حیرانتیا ګوته پرغابښ کړه
هغه څوک یې چې غوښته په اسمانونو
خدای ورکړې وه پر زمکه راپرېوتې
ملکې د تورې لاستی لاس کې ټینگ کړ
يو پارتي سپور اس د دې خواته راهی کړ
ملکې په يو گوزار له اسه پرې یوست

اردوان په مکر جنه خندا موسک شو
شاهي پيل يې ورو ورو وړاندې راهي کړ
اوگزيږياڅ له څو پارتيانو سره ښکېل دی
يوناخاپه يې زرينې ته وړپام شو
په جگړه جگړه يې ځان ورته نږدې کړ
يوه بله ډله راغله د پارتيانو
د تېشخوليو له سرداره گرد راتاو شول
اوگزيږياڅ يې بيا په جنگ باندې اخته کړ
شاهي پيل رانږدې کيږي ملکې ته
د زرينې ساکي وينه په غورځنگ ده
ماساگيته سکه لور د تايمرېس ده
ملکه په ويږه هېڅ نه ده خبره
مخامخ د اردوان پيل ته ولاړه
په ډېر خښم اشکاني پاچا ته گوري
پيل نه گرد چاپير تورزن دي د پارتيانو
نيزه والو کړی کړی خپل پاچا دی
د ساکانو له تورزنو نه يې ساتي
اوگزيږياڅ د لښکر منځ کې لا جنگيږي
يوناخاپه کړی ماته شوه له شانه
څو سپاره پارتيان راپرېوتل پر زمکه
د پيل شاته پر سمند کک رابښکاره شو
سور په وينو له لوی گورز سره راهسک شو
اردوان لا په مکاره خندا موسک دی
مخامخ يې پر زرينې سترگې خښې
پيل روان دی ، د پاچا په لاس کې توره
د زرينې لاس کې هم توره ځليږي

یوناخاپه کک نارې کړلې : هی!! یا هو!
گورز په یو گوزار د پیل پښه کړه ماته
پیل را نگوښي، د پاچا ډولۍ کړه شوه
بل گوزار د پیل پر بله پښه راغی
د زنگون د ماتېدلو یې خرپا شوه
پیل د غره په خېر راو نړېد پر زمکه
د پاچا ساتونکي لرې شول په خفاسته
اردوان ښکته پر زمکه رانسکور شو
سمند وشپښېد پر دوه پښو راهسک شو
کک یې گورز سره تر نیم اسمانه لوړ کړ
وړاندې راغی ملکې سره ارام شو
کک له اسه لږ ورکوړ شو خپل جانان ته
یوناخاپه یې نری ملا نه لاس تاو کړ
زرینه یې چسته پورته کړه سمند ته
ملکې تر خپل جانانه لاس چارپېر کړل
سمند بیا هسک شو پر دوو پښو باندي
له میدان د وتلو لاره گوري
لوړ بیرغ د اشکانیانو را پریوتی
اوگزریاخ شو مخامخ زخمي پاچا ته
اردوان د سالار سترگو ته چې خیر شو
له هیبته یې لږزه پر بدن راغله
د تیشخولو سردار ودرېد پاچا ته
چې ژوندی یې لاس تړلی راروان کړي
خو ناخاپه اردوان تورې ته لاس کړ
اوگزریاخ یې سرسري پر مټ ټپي کړ
د تیشخولو سردار توره پرې راتاو کړه

د لښکر تر پښو لاندې يې سر ورغښت
هياهو له بریمن لښکره ووت
د ساکانو بېرغ پورته شو درې رنگه
اشکانيانو کړې گوزار تورې پر زمکه
جگړه ودرېده ، سرتيري په غوغا شول
د ساکي سوې خوښۍ ته په هاها شول

مازيگر د اسمان څنډې تکې سرې شوې
لکه لمر ته وي شيندلې ډېرې وينې
خونړۍ ورځ پر فراه ده تېره شوې
خړه دښته په سرو وينو رنگېدلې
د پيلانو مړي ښکاري غرونه غرونه
تپوسان له لرې لرې راروان دي
په ناوونو کې نارې دي د گېډرو
د ساکي لښکر کېږدی دي پلنې شوې
د هوما ځمان يې کوز کړل له اوبسانو
نن ماښام به د سرتېرو مجلس جوړ وي
څوک به مستې تپې وايي څوک سندرې
هر تېر به کوي خپل خپل اتپونه
د ساکانو سرداران سره را غونډ شول
د کېږدی ترڅنگه بيا سره راپنډ شول
د بريا زيری يې ښکاري په څېرو کې
د هېلمند سرود غږيري په تپو کې
خوشالي د ستر دوښمن د ماتېدو ده
د ساکانو هسک بيرغ په رپېدو ده
په دې منځ کې ملکه زرینه نه شته

هغه ډېره مدبره ، زړه وړه
هغه ښکلې، ها مغروره خياليگره
ها سوبمنه، هغه ډېره بختوره
اوگزياش په يوه شوخه خدا موسک شو
ورپه ياد د زرینې او کک چلند شو
په پلرینه مينه خونې په دې پيوند شو

درويشتم سرود

مازيگر دی ، لمر ساه ډوبی په افق کې
د لويديز اسمان لمنه تکه سره ده
د لمر سره سترگه لا ځير دښتې ته گوري
ځای ځای وريځې هم له رنگه تکې سرې دي
هلته لرې دی روان جنوبختيځ ته
يو سمند په تنده منډه، مست سرکشه
پرې د غره غونډې يو هسک قامت ښکاريږي
شاته پيغلې ورنه غېږه تاوه کړې
اوږدې زلفې يې د باد څپو ته ناڅي
تر جانانه د پپروتې په شان تاو ده
دوه بدنه پر يوبل خواږه تاوده دي
غېږه ډکه د زرينې له جانان ده
دا شپه ورته ژوند ښکلی پر جهان دی
پهلوان نه مرمړينې متې تاوې
بنديوان د چا د غېږې د زندان دی
نن شپه ټوله د جانان ترڅنگ سفر دی
د ښايست او مينې تاج يې نن پر سر دی
کک که تری شو د يار سترگې به نوش کړي
د جانان شونډې به وڅښي تر مستيه
د ملکې عشق يې نن زړه کې خروش کړي
نن شپه چپرته لاله زار کې د دوی شپه ده
تر هېلمنده لويه لار کې د دوی شپه ده
د هېلمند تر څنډو ډېر مزل لا پاتې
دغه شپه د ژوند تر ټولو خوږه شپه ده

پر دوښمنو بری یو خوا جانان بلخوا
پر دوه زړونو د مراد وږمه خوره ده
هېلمند غواړي مینان تر خپلې غاړې
چې یوبل سره د مینې په خوند پوه شي
د څپو د مستانه شوخیو خواته
په خوړو د یوه نوي پیوند پوه شي
سمند ځي په منډه منډه تر هېلمنده
چې د عشق نوی داستان ورته بیان کړي
راز و نیاز باندې ماږه دوه مینان کړي
عشق د لویو حماسو دی د منځ ټکی
عشق د هرې اتلوالې د زړه زړی
د عشق شور دی چې ودان لوی ساکستان دی
عشق له بښته تر زرنګه لا روان دی
د عشق زور دی چې هېلمند دی د ساکانو
هېلمند مست دی، هېلمند غاړې غاړې غورځي
هېلمند خپلو مېلمنو ته لارې څاري
هېلمند تږی دی، چې راشي دوه مینه
د څپو تندي یې کېږدي پر لمنه
پېړۍ وشوې چې هېلمند څپې څپې دی
مست، سرکښه، ډک له شوره، له هیبته
سیند د کک. زرینې عشق ته سلامي دی
له هغه وخته تر ننه لا جاري دی.

پای : د ۱۳۹۶ کال د چنګاښ (سرطان) ۲۹/۳۰ شپه یولس نیمې بجې ! کابل - جمال مېنه

پايڅورونه :

۱. هېلمند، هيرمند، هندمند، هيلمن او هيرمن د هېلمند سيند زاړه نومونه دي. په اوستايي متونو کې يې (هئتومنت Heatumant) بللی، چې مانا يې ده د بندونو خاوند سيند. دا سيند د بابا له غرونو سرچينه اخلي او په افغانستان کې دننه، تر ۱۱۰۰ کليومتر مزله وروسته په هامون کې توييږي. (هير) په زړو ايندواروپايي ژبو کې د اوبو يا چټکو روانو اوبو په مانا ده، چې په پنجهير (پنج + هير، اوس پنجشېر) کې يې هم ريښه شته. اوبستا: هېتومېنت= لوند خوړ د ږوب = وچ خوړ پر وړاندې؛ پوهاند زيار

۲. ساک يا ساکان، زړه پارسي سکه saka، يوناني سکيت، او سیت Scyt د اريايي يا هندوآريايي او بيا آرياني ژبتوکميزې څانگې له پينځو څانگو څخه يوه ستره او بيا باخترې څانگه ده... پخپله د پښتنو نيکونه او ژبه يې (ساکي) د پښتو نيا (انا) ښوول کيږي. (پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼا کې) پوهاند م. ا. زيار. دوهم چاپ. ۶۱۱-۶۱۲ مخونه.

۳. زرنګ، درنګيانا، زرنګيا، زرنج(معرب) تر ساکي ايمپراتورۍ مخکې د ساکستان يا سيستان نوم و. زرنګ د هيلمند ولايت د نادعلی ولسوالۍ له پولو پيل او بيا تر اوسني زرنج پورې چې د نيمروز ولايت منځۍ ده د هيلمند سيند پر غاړو پرته ودانې سيمې ته ويل کېدل. زيار: ۶۱۶ مخ

۴. په ساکي گروهه کې د سيندونو او سمندرونو څښتن، زيار : ۱۱۰

۵. هاږي (اږي) ساکي ربه النوع چې د زمکې څښتنه بلل کېده او د اسمان د څښتن مېرمن وه ، زيار: ۱۱۰

۶. په زردښتي گروهه کې د اسماني پرېښتو يو ډول وې، چې د زردښت د بيا زېږون هگۍ (نطفې) يې په هېلمند سيند کې له اهريمن څخه ساتلې.

۷. - هوما (په اوستا کې) ، سوما (په ريگويدا او زړه هندي کې) د هوما بوټي له شيرې څخه جوړو شويو شرابو ته ويل کېدل، چې په زردشتي او ساکي متونو کې مقدس او رغوونکی څښاک گڼل کېده . ساکانو دغه څښاک ډېر زيات څښه، ان چې يوه ساکي خپلخانه يې هومايي ساکان گڼل. د هوما بوټی به يې د شپې رېبه، ځکه د ورځې يې شيره لمر وچوله .

۸. تایمرپس یا لومړۍ زرينه د مساکیتو ساکانو ملکه او زموږ د منظومې د ملکه زرينې (دوهمې زرينې) غوره نیا وه، چې ستر هخامنشی پاچا کوروش یې د خپل زوی (سپاراگه پایسس) په کسات کې وواژه. د دغې ملکې ذکر په گڼو تاریخي سرچینو کې شته، اکاډمیسین پوهاند عبدالشکور رشاد د هغې په اړه یوه کوشنۍ پارسي منظومه لري، چې (کوروش خون آشام) نومېږي .

۹. باکتر، باخترا، باکتريا، بخدي اوسنی بلخ

۱۰. هیندوکش یا د اوبو کڅوره، هیندوکوش، هیندوکوبن، هندوکش

۱۱. باگرام؛ اوسنی پېښور، ناگرویهار؛ اوسنی ننگرهار

۱۲. کابورا، کابل

۱۳. ساکانو به د خپلو دوښمنانو د پرې کړيو کوپړيو نښې له ځانه سره د ویاړ په توگه گرځولې، ځینې به یې په زرو کې پوښ کړې وې او هوما به یې په کې څښله.

۱۴. ۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰ - اووه واړه ساکي خېلخانې دي، چې بشپړ جزیات یې د پوهاند زیار په یاد شوي کتاب کې موندلای شئ، تیشخولي ساکان هغه وو، چې د تېرو څوکو والا خولۍ یې پر سر کولې،

کڅوال ساکان د پارادریایي ساکانو په نامه یادېدل، دوه ډلې ساکان (پارادریا) او (پاراسگدیا) پېژنو، چې لومړۍ یې تر آمو وړپورې غاړه او دوهم یې تر سوغد - سوغد وړپورې غاړه ساکان یاد شوي دي. هومایي هماغه د هوما پنځوونکي ساکان دي.

ماساگیت تر ټولو مشهوره او لویه خېلخانه ده، چې د واکمنۍ اوږده مخینه لري، لومړۍ زرينه (تایمرپس) او دوهمه زرينه دواړه ماساگیت یا مساکیتې ساکانې وې.

اسپه يان هغه ساکان دي، چې په خپلو نومونو پسې يې د اسپه وروستاری د وياړ په پار تاره.

دهاوي، داوي، دای، دایکي، ساکي خېلخانه، په دایکندي (د دایانو کنده یا کلی) دای چوپان او دای میرداد کې يې رېښې موندلای شې.

کاسیان د ساکانو مقلوبه بڼه گڼل کيږي، چې رېښه يې په کاسي غر (کاشغر)، کاسمير (کشمير) او نورو گڼو جغرافيايي نومونو کې موندلای شې.

۲۱. ساکستان، سيستان، سگستان، سگزستان، سجستان او سقستان (معرب) اوسنی سيستان چې د افغانستان او ايران ترمنځ په دوو سيستانونو ویشل شوی، له آره ساکستان و او هغه هم له درېيمې مخزېږدې پېړۍ راهيسې، چې باختري ساکان ورته راوکوچېدل، تر دې مخکې يې زرنګ باله، (زيار: ۶۱۵.۶۱۶)، ساکستان د هېلمند اوبو له برکته سمسور او ښېرازه هېواد و، چې اوس يې لويه برخه په افغانستان کې ده.

۲۲. بُست، همدغه د هېلمند په لښکر گاه کې پروت بُست دی. ساکانو بُست د سپيڅلي ځای په توگه لمانځه، ځکه دلته د ارغنداب سيند له هېلمند سره يوځای کيږي.

۲۳. اشکانيان يا پارتيان په پارس کې د پاچايانو هغه لړۍ وه، چې له ۲۴۷ مخزېږدي تر ۲۲۴ زېږدي پورې يې پر پخواني پارس، عراق او نورو سيمو واکمني درلوده. د دوی لرغونی مشر اشک يا ارشک نومیده چې د (پرني) قبيلې مشر و، د لومړي مهرداد پرمهال يې د زاړه بابل په نيولو پسې پايڅې رابډو هلې او تر دې وروسته يې د فرهاد پاچا په زمانه کې روميان پسې واخيستل، فرهاد پاچا د ساکانو په لاس ووژل شو، چې کيسه به يې وروسته ولولې، اردوان د فرهاد زوی او ځايناستي، څه د پلار په کسات او څه هم د هېلمند پرسيند د اوبو بند د وړانولو او خپلې خواته د سيند د بهير اړولو په پار پر ساکستان راولوسل، چې ساکانو بيا هم مات کړ. دغه منظومه د همدې ساکي حماسې کيسه ده. د اشکانيانو (پارتيانو) د واک لړۍ د لومړي اردشېر په لاس ورتوله شوه.

۲۴. اوگزریاخ، په یوناني اوگزریاتس، په دې نامه دوه کسان پېژنو، یو په سغد کې د پاراسوگدیایي ساکي قبیلې مشر او د روښانې پلار، چې له الکساندر (سکندر) سره وجنگېده، خو وروسته یې ورسره سوله وکړه او الکساندر یې له لور (روښانې) سره واده وکړ، د نورو معلوماتو لپاره د پوهاند زیار (رخشانه یاساکه پښتنه روښانه (Roxāna) څنگه د سکندر مېرمن شوه؟) لیکنه کتلای شئ. دوهم اوگزریاخ همدغه د زرینې په دربار کې د تیشخولیو ساکانو پوځي-سیاسي مشر دی، چې له پارتیانو سره په جگړه کې، د زرینې د ساکي لښکر مشري کوي.

۲۵. له رومي څار (سیزر-قیصر) انتیوخوس سره د اشکاني پاچا فرهاد جگړه د بابل او ماد پرسر په ۱۲۸ مخزېږدي کې پېښه شوه، په دې جگړه کې فرهاد له ساکانو مرسته وغوښته، خو هغوی یوڅه ناوخته ورسېدل، چې فرهاد یې په همدې پلمه له ونډې ورکولو غاړه وغړوله، ساکان غوسه شول او د یوناني لښکر چې دوی هم له فرهاده خپه ول. په مرسته یې اشکاني پاچا فرهاد مات او په جگړه کې وواژه. تر دې پېښې وروسته د فرهاد زوی اردوان د پارتیا پاچا شو. پوهاند زیار په (پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼا کې) کتاب کې دا پېښه په ۷۵ مخ کې یاده کړې ده.

۲۶. د کک کهزاد کلا د فراه ښار جنوب ته ۱۵ کیلومتره لرې پرته ده، چې د یوه غره پر ډډه جوړه شوې ده، له ماسره، چې د دغې منظومې د لیکلو فکر پیدا شو، نو لومړی کار مې د همدې کلا له لیدلو څخه پیل کړ. دې کلا ته کافر کلا هم وایي، د خلکو تر منځ د دې کلا په هکله ځینې داسې یادونې شته، چې د اساطیري-افسانوي او تاریخي روایتونو یوه ګډوله یې بللای شو.

۲۷. د فراه تاریخي کلا، چې د فریدون د کلا په نامه هم مشهوره ده، د تاریخ له ټولو ناوړینونو او ویجاړیو سره سره یې لا هم خپل عظمت ساتلی دی. دغه کلا ۹۹ برجونه لري او تر ۳۰۰ جریبه ډېرې زمکې څخه راتاو شوې ده، فراه کې د زاړه ښار په نامه هم یادېږي او ویل کېږي، چې تر اويا یا اتیا کلونو پخوا هم د فراه ولایتي مرکز په کې و. دوه دروازې لري، چې یوې ته د کندهار او بلې ته د هرات دروازه وایي.

۲۸. روښانه، ساکي نوم دی. یو نانیانو ورڅخه (رکسانه) جوړه کړې او پارسیانو (رخشانه) گڼلې ده، ساکي نجومیانو او پال نیوونکیو د (روښانه) په نامه یو کوشنی، خو روښانه ستوری هم پېژانده، چې د نیکمرغی ستوری یې گانډه (وگ: سکندر ورکسانه د جوان کریسپي لیکنه، د عبدالحمید فریدي عراقي ژباړه). یوه روښانه د اوگزریاخ (اوگزریاتس) لور وه، چې د سغد په جگړه کې د الکساندر (سکندر) مېرمن شوه. د فراه دغه روښانه د سیمې د یوه ساکي واکمن مېرمن وه، چې د ساکي قبیلو ترمنځ په خپلمنځي جگړو کې ووژل شو.

او د (کک) په نامه زوی . زموږ د منظومې اتل . ترې پاتې شو ، روښانې د خپل وژل شوي مېړه پرځای کلونه کلونه پر فراه حکومت وکړ .

۲۹ . تېسپون ، تېسفون : کم وزیات شپږ سوه کاله د پارس پلازمېنه و ، دا ښار په اوسني عراق کې دی . د اشکانیانو په دوره کې د دوی پلازمېنه و ، په ساساني دوره کې یې هم خپل سیاسي . اقتصادي ارزښت ساتلی و ، خو پر سیمه د عربانو تر یرغل وروسته لوټ او ورو ورو په کنډواله بدل شو .

۳۰ . دا لنډۍ یا یې مفهوم ، د ځینو څېړونکیو له خوا په هغې دورې پورې اړوند گڼله شوې ده ، چې اریاني ځوانانو به د شپې له خوا د هوما یا سوما گلونه په غرونو یا دښتو کې رېبل .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**